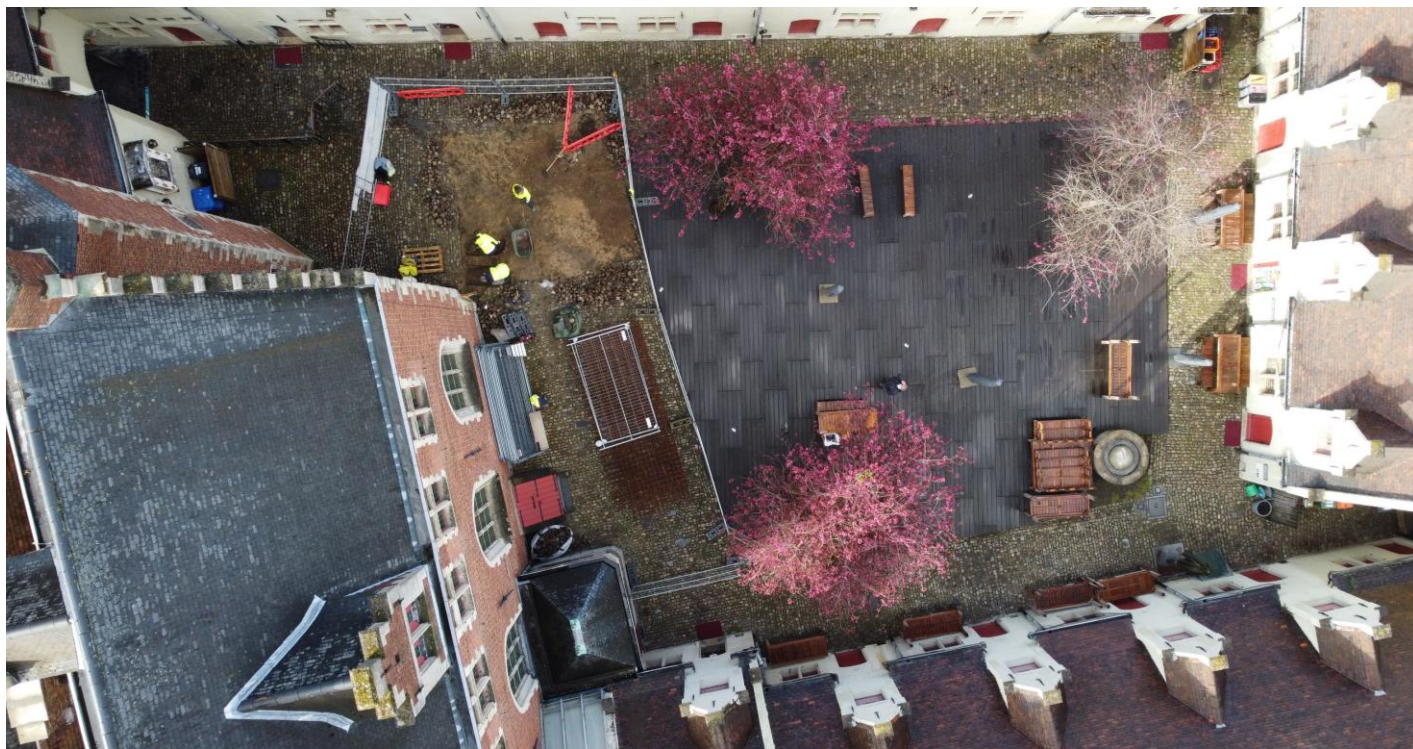

STADSARCHEOLOGIE GENT

Gent, Huis van Alijn

14 februari 2023

Eindrapport

2021D285 (Opgraving vanuit wetenschappelijke
vraagstelling)

gent:

Colofon

Stad Gent

Departement Stedelijke Ontwikkeling – Dienst Stadsarcheologie en Monumentenzorg – Team Stadsarcheologie

Publicatiedatum

14 februari 2023

Auteurs

Geert Vermeiren, Marie-Anne Bru & Daphné Veraart

Contact

Geert Vermeiren

Geert.Vermeiren@stad.gent

<https://stad.gent/nl/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/stadsarcheologie>

Postadres

Stad Gent – Dienst Stadsarcheologie en Monumentenzorg

Stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent

Bezoekadres

Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge

Tel. 09 266 57 90

Inhoud

1. ALGEMENE BESCHRIJVING	7
1.1. Administratieve gegevens	7
1.2. Onderzoeksopdracht	7
1.3. Geplande ingrepen en daaraan gekoppelde randvoorwaarden	9
1.4. Situering	9
1.5. Archeologische voorkennis	12
1.6. Onderzoeksvragen	12
1.7. Werkwijze en onderzoeksstrategie	12
1.7.1. Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie	12
1.7.2. Afwijkingen ten opzicht van het programma van maatregelen	14
1.7.3. Organisatie van de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling	14
1.7.4. Selectiekeuze vondsten	15
1.7.5. Selectiekeuze staalname	15
1.7.6. Specialisten	15
2. ASSESSMENTRAPPORT	16
2.1. Methoden, technieken en criteria	16
2.2. Observaties en registraties	16
2.2.1. Assessment sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren	16
2.2.1.1. Allesporenplan	16
2.2.1.2. Stratigrafie algemeen	18
2.2.1.3. WP1 (Sporen S1, S2 en S3)	22
2.2.1.4. WP2 (Sporen S1-S12)	25
2.2.2. Assessment vondsten	34
2.2.3. Assessment stalen	36
2.2.4. Assessment conservatie	36
2.2.5. Assessment archeologische site	36
2.3. Potentieel op kennisvermeerdering en verder wetenschappelijk onderzoek	37
2.4. Bepaling onderzoekskader	37
2.4.1. Onderzoeksvragen	37
2.4.2. Verwerkingsstrategie	37
2.4.3. Conservatiestrategie	37
2.4.4. Onderzoeksvragen bij vervolgonderzoek	37

3. INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE	39
3.1. Landschappelijk, historisch, cartografisch en archeologisch kader	39
3.1.1. Landschappelijk kader	39
3.1.1.1. Topografie en hydrografie	39
3.1.1.2. Geologie	40
3.1.1.3. Bodem	43
3.1.2. Historisch kader	44
3.1.2.1. Ligging	44
3.1.2.2. Godshuis	45
3.1.2.3. Herbouw	45
3.1.2.4. Museum	45
3.1.3. Cartografisch en iconografisch kader	46
3.1.4. Archeologisch kader	48
3.2. Bodems	49
3.2.1. Bodemgenese	49
3.2.2. Bodembewaring	50
3.2.3. Effecten op bewaring archeologische site/artefacten	50
3.2.4. Referentiebodems op gekende archeologische sites	50
3.3. Beschrijving van de archeologische site	50
3.3.1. 14de-eeuws godshuis	50
3.3.2. 16de-eeuwse kapel	51
3.4. Beschrijving van het bestand aan culturele en natuurwetenschappelijke vondsten	58
3.5. Datering en interpretatie van de site	58
3.5.1. Relatieve datering op basis van sporen- en vondstenbestand	58
3.5.1.1. 14de-eeuws godshuis	58
3.5.1.2. 16de-eeuwse kapel	59
3.5.2. Absolute datering op basis van vondsten	61
3.5.3. Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken	61
3.5.4. Absolute datering op basis van historische bronnen	61
3.5.4.1. 14de-eeuws godshuis	61
3.5.4.2. 16de-eeuwse kapel	62
3.5.5. Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site	62
3.6. Synthese	62
3.6.1. Interpretatie van de site	62
3.6.2. Confrontatie met eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek	63
3.6.3. Verwachting archeologisch erfgoed op het terrein	63
3.6.4. Belang en betekenis van de archeologische site in een ruimere context	64
3.7. Beantwoording onderzoeksvragen	64
3.8. Samenvatting (gespecialiseerd publiek)	65

3.9. Samenvatting (niet gespecialiseerd publiek)	65
4. Bibliografie	66
5. Figurenlijst	70
6. Bewaring en deponering	73
7. Bijlagen	74
7.1. Dagrapporten	74
7.2. Sporenlijst	74
7.3. Spoorformulier	74
7.4. Vondstenlijst	74
7.5. Plannenlijst	74
7.6. Tekeningenlijst	74
7.7. Fotolijst	74

1. ALGEMENE BESCHRIJVING

1.1. Administratieve gegevens

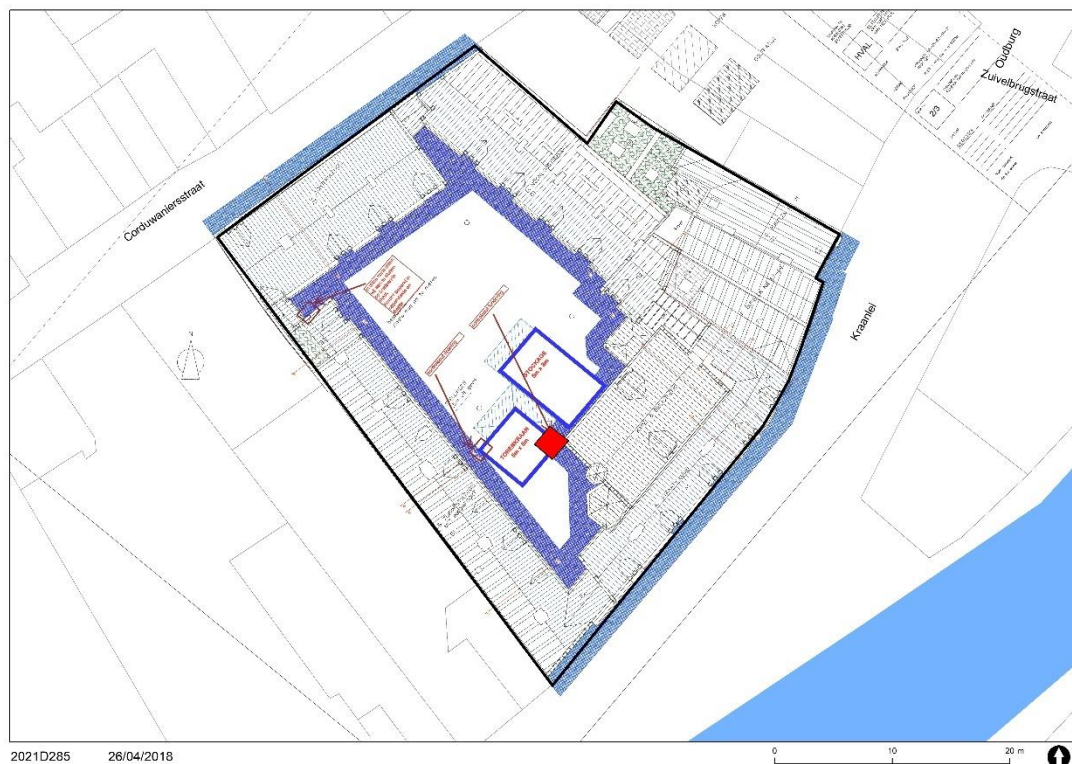
Projectcode	2021D285
Locatie	Oost-Vlaanderen, Gent, Kraanlei 65, Huis van Alijn
Kadaster	Afdeling 1, sectie A, percelen 576b, 591, 592
Bescherming	Monument sinds 02-09-1943
Coördinaten	(104718,194379); (104771,194379); (104718,194325); (104771,194325)
Oppervlakte plangebied (percelen)	1503 m ²
Oppervlakte opgravingszone	25,53 m ²
Uitgevoerde onderzoeksmethoden	Opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling (2021D285)
Betrokken actoren	Geert Vermeiren (erkend archeoloog, veldwerkleider), Marie-Anne Bru (erkend archeoloog), Daphné Veraart (erkend archeoloog, digitale registratie), Peter Steurbaut (terreintechnicus en archiefbronnen), Maarten Berkens (depotverantwoordelijke en materiaalverwerking), Amor Mahfoudhi (opgraver)
Begin- en einddatum veldwerk	5-6 mei 2021
Wettelijk depotnummer	D/2021/0341/12

1.2. Onderzoeksopdracht

Aanleiding van het archeologisch onderzoek vanuit een wetenschappelijke vraagstelling is het plaatsen van een torenkraan. Uit onderzoek blijkt dat voor de stabiliteit men genoodzaakt was deze kraan te ondersteunen door middel van micropalen. Op elke hoek kwamen twee micropalen met een diameter van 25 cm.

Figuur 1: De zone waar de torenkraan geplaatst zou worden (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 2: Het grondplan van het Huis Van Alijn met aanduiding van de geplande proefput (DD& architecten)

Omdat één hoek van de kraan, en dus ook de micropalen, mogelijk ter hoogte van de fundering van de kapel van het Huis Van Alijn kwam, diende een beperkt funderingsonderzoek uitgevoerd te worden.

De opgraving had de bedoeling om de resultaten van het eerder uitgevoerde bureauonderzoek verder aan te vullen en te achterhalen hoe de fundering van de kapel was opgebouwd en of er oudere sporen van het Huis van Alijn bewaard waren.

Het projectgebied kenmerkt zich door een voormalig godshuis, volgens historische bronnen gesticht in 1362, dat in de 16de eeuw het onderwerp was van een grootschalige herbouwcampagne. Van deze vroegste fase zijn quasi geen archeologische of bouwkundige relictten gekend.

In dit eindverslag worden de resultaten van de opgraving gekoppeld aan de resultaten van het bureauonderzoek.

1.3. Geplande ingrepen en daaraan gekoppelde randvoorwaarden

Voor het noodzakelijke vernieuwen van de daken diende een torenkraan geïnstalleerd worden. Uit onderzoek bleek dat voor de stabiliteit men genoodzaakt was deze kraan te ondersteunen door middel van micropalen. Op elke hoek kwamen twee micropalen met een diameter van 25 cm.

Omdat één hoek van de kraan, en dus ook de micropalen, mogelijk ter hoogte van de fundering van de kapel van het Huis Van Alijn kwam, diende een beperkt funderingsonderzoek uitgevoerd te worden.

Dit onderzoek werd uitgevoerd ter hoogte van de westelijke hoek van de kapel. Hiervoor werden zorgvuldig de kasseien alsook de onderlaag verwijderd over het hele oppervlak van de te plaatsen torenkraan. Nadien werd er lokaal (WP2) manueel verdiept tot op een maximale diepte in functie van de technische haalbaarheid en veiligheid. Deze archeologische werkput werd volledig geregistreerd om aldus een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen.

In een tweede hoek was door de aannemer gepeild naar de aanwezigheid van een riolering. De aangetroffen relictten werden eveneens archeologisch geregistreerd (WP1).

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methoden gebeurden zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden.

1.4. Situering

De projectzone Huis van Alijn (kad. afd. 1, sectie A, percelen 576b, 591, 592) bevindt zich in het noordwesten van het historische centrum van Gent, ten westen van de Leie, en binnen de wijk Oudburg.

Figuur 3: Aanduiding van het projectgebied op het huidige kadaster (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

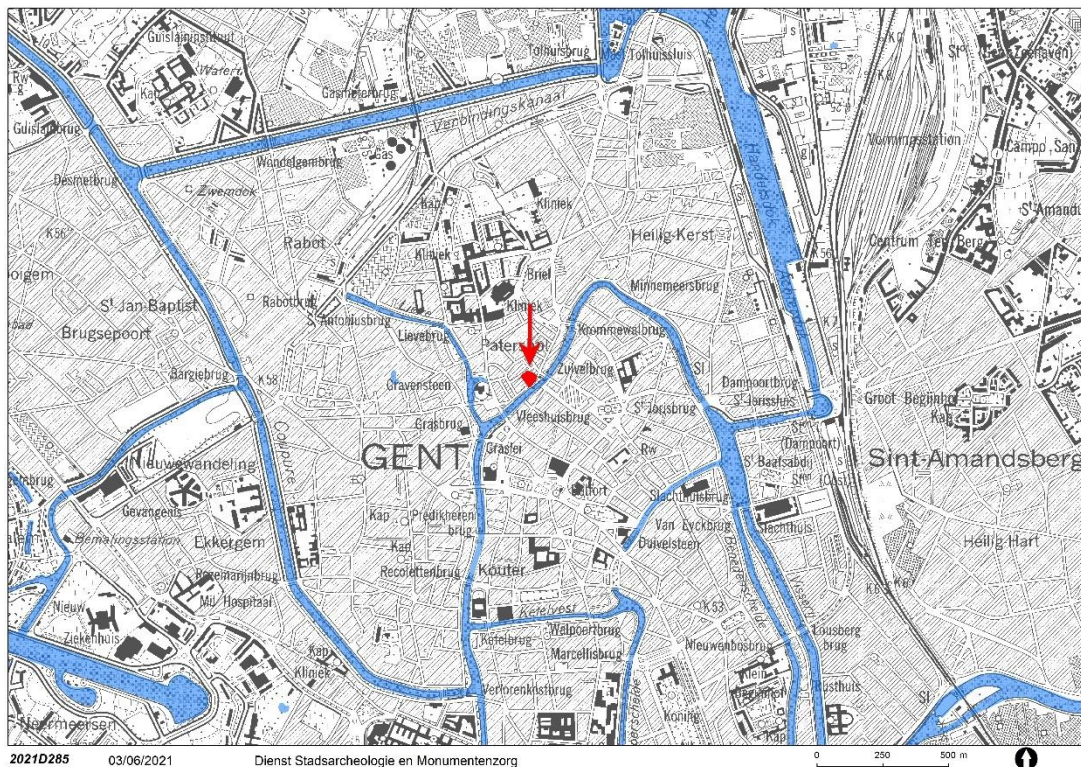

Figuur 4: De aflijning van het Huis Van Aljn op het huidige kadaster met aanduiding van de proefput (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2021D285 03/06/2021 Dienst Stadsarcheologie en Monumentenzorg

Figuur 5: Situering projectzone op de meest recente orthofoto (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2021D285 03/06/2021 Dienst Stadsarcheologie en Monumentenzorg

Figuur 6: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)

Het projectgebied is volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' gelegen in 'woongebied' en maakt deel uit van de vastgestelde archeologische zone van Gent.

1.5. Archeologische voorkennis

Het projectgebied kenmerkt zich door een voormalig godshuis, volgens historische bronnen gesticht in 1362, dat in de 16de eeuw het onderwerp was van een grootschalige herbouwcampagne. Van deze vroegste fase zijn quasi geen archeologische of bouwkundige relictten gekend.

1.6. Onderzoeksvragen

Bij de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling werden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- > Zijn er nog archeologische niveaus zichtbaar?
- > Is de onderzijde van de funderingsvoeten bereikt?
- > Zijn er nog andere structuren aangetroffen buiten de fundering?
 - × Hoe worden deze gekenmerkt?
 - × Kunnen deze gedateerd worden?
 - × Hoe kunnen zij geïnterpreteerd worden?
- > Zijn er oudere sporen/niveaus aanwezig die teruggaan op:
 - × Een periode voorafgaand aan het godshuis binnen het grafelijke domein en van wanneer dateren de oudste sporen die daarvan getuigenis afleggen?
 - × Het godshuis in de late 14de eeuw?

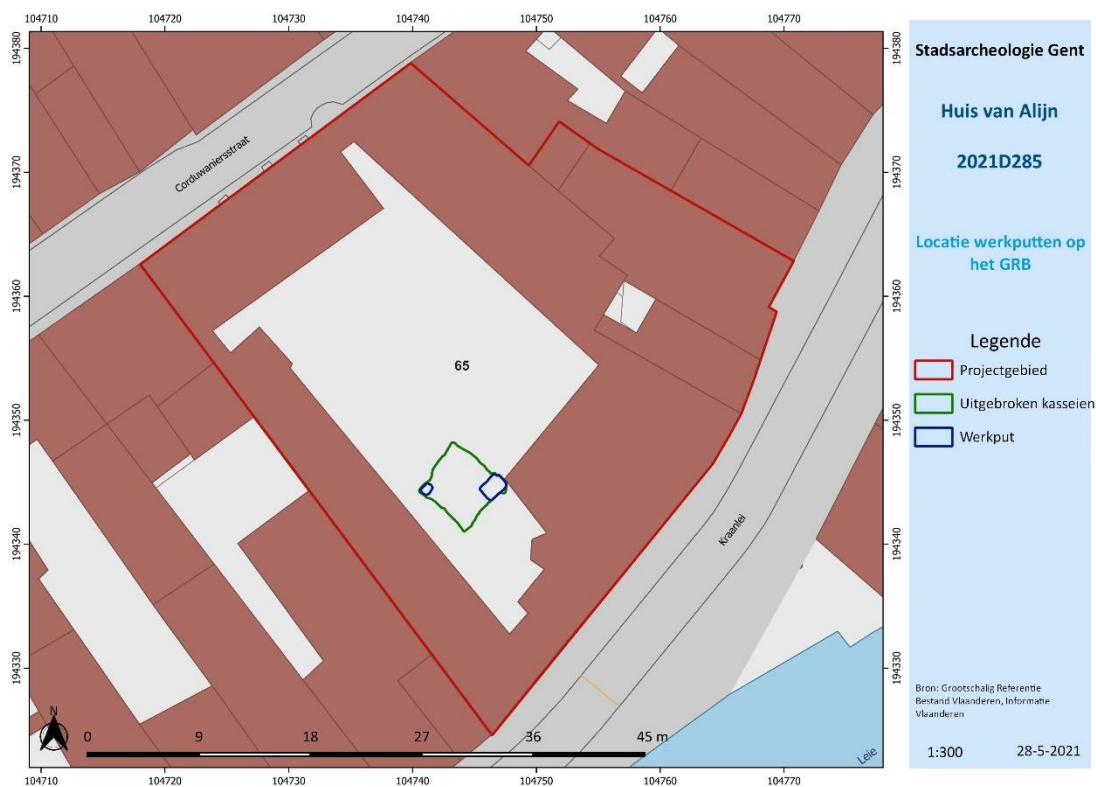
1.7. Werkwijze en onderzoeksstrategie

1.7.1. Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie

Gezien de noodzakelijkheid van een onderzoek naar de fundering van de kapel werd een archeologische opgraving voorgesteld vanuit een wetenschappelijke vraagstelling.

Werkput 2 (WP2), tegen de westhoek van de kapel van het Huis van Alijn, werd uitgegraven tot op het eerste archeologisch leesbare niveau. Vervolgens werd, vanuit het principe *behoud in situ* van een vermoedelijk laatmiddeleeuws vloerniveau, geopteerd voor een punctueel verdiepen in functie van het verzamelen van kennis over de fundering van de kapel.

Ook de testput voor de westhoek van de te plaatsen torenkraan werd archeologisch geregistreerd (WP1).

Figuur 7: Voorstelling van de zone van de torenkraan met in de oosthoek WP2 en in de westhoek WP1 op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 8: Voorstelling van de zone van de torenkraan met in de oosthoek WP2 en in de westhoek WP1 op de recente luchtfoto (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

1.7.2. Afwijkingen ten opzicht van het programma van maatregelen

Er waren geen afwijkingen ten opzichte van het voorgestelde programma van maatregelen.

1.7.3. Organisatie van de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling

Het onderzoek (2021D285) gebeurde van 5 tot en met 6 mei 2021. Het terreinwerk werd uitgevoerd door Geert Vermeiren (veldwerkleider), Marie-Anne Bru (archeoloog-assistent), Daphné Veraart (archeoloog-assistent en verantwoordelijk voor de digitale plannen) en Amor Mahfoudhi (opgraver). Het assessment van het vondstmateriaal werd uitgevoerd door Maarten Berkens (archeoloog en depotverantwoordelijke).

Er werd in WP2 gegraven tot op het eerste archeologisch relevante niveau om vervolgens punctueel te verdiepen in functie van de vraagstelling rond de fundering van de kapel. Het grondvlak werd opgeschoond en de vier profielen werden schoongemaakt, gefotografeerd en ingetekend op een schaal van 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd. De registraties voor de opmaak van de plannen werden uitgevoerd aan de hand van een GNSS-RTK toestel, fotogrammetrische registraties door middel van dronefoto's en een hoogtemeter. Alle vondsten werden ingezameld.

Figuur 9: Sfeerbeeld tijdens de opgraving (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

1.7.4. Selectiekeuze vondsten

Tijdens de opgravingen werden vondsten in verschillende materiaalsoorten aangetroffen: aardewerk, bouwaardewerk of grof ceramische materieel, houtskool en dierlijke resten. Dit materiaal is verzameld tijdens het handmatig verdiepen in de werkputten. Het aandeel is eerder beperkt in hoeveelheid en niet relevant voor verder onderzoek.

1.7.5. Selectiekeuze staalname

Omwille van het ontbreken van relevante sporen voor staalname, is er geen staalname gebeurd.

1.7.6. Specialisten

Er werden geen specialisten geraadpleegd.

2. ASSESSMENTRAPPORT

In dit assessmentrapport wordt alle beschikbare en van nut zijnde informatie uit het bureauonderzoek en de opgraving samengebracht. Deze informatie dient als basis voor een gemotiveerde archeologische kijk op de eventueel aanwezige archeologische erfgoedwaarden en de uit te voeren acties.

2.1. Methoden, technieken en criteria

Alle sporen en vondsten zijn beschreven en geregistreerd zoals omschreven in de Code van Goede Praktijk. Op basis hiervan werd een assessment van de vondsten, conservatie, sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren en de site in zijn geheel uitgevoerd door de veldwerkleider, de assistent-archeologen en de depotarcheoloog. De diverse methoden, technieken en criteria worden in de volgende deelhoofdstukken verder omschreven.

2.2. Observaties en registraties

2.2.1. Assessment sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

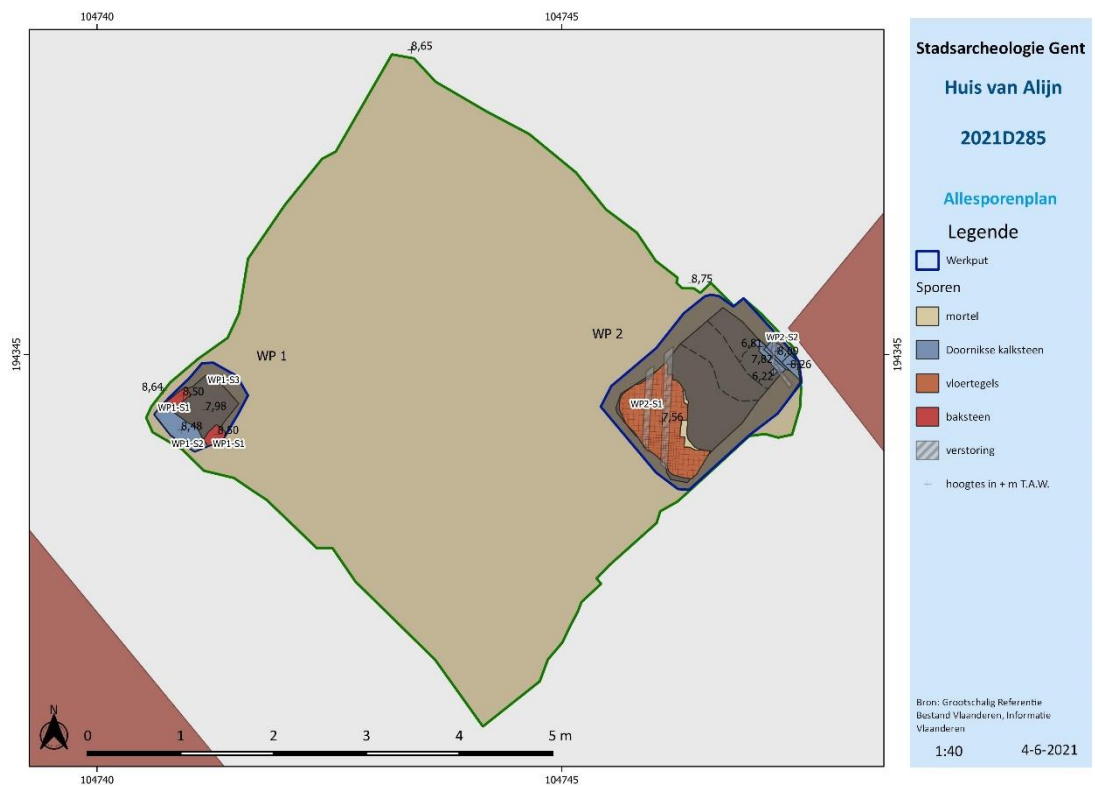
2.2.1.1. Allesporenplan

De sporen werden digitaal (foto's en tekening) met behulp van een GNSS-RTK toestel in combinatie met fotogrammetrische registraties van (drone)foto's en een hoogtemeter geregistreerd.

In totaal werden 12 spoornummers uitgedeeld. Recente sporen werden buiten beschouwing gelaten.

Figuur 10: Overzichtsbeeld WP1 en WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

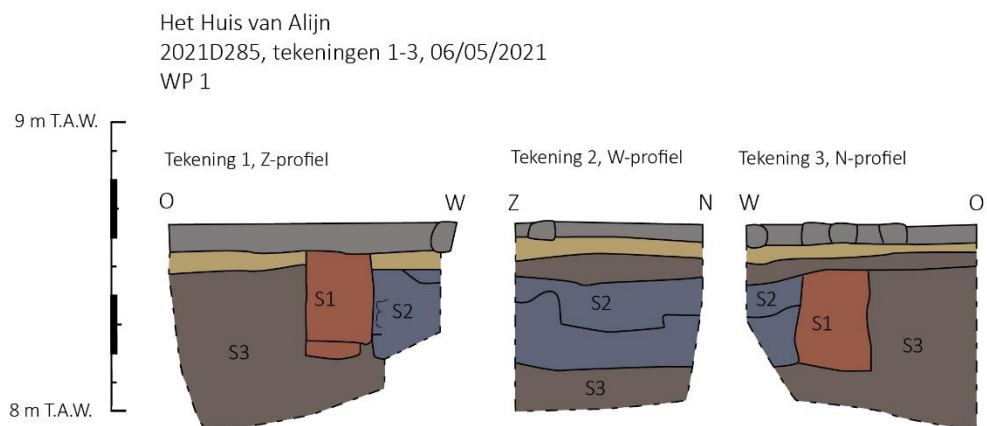
Figuur 11: Allesporenplan (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2.2.1.2. Stratigrafie algemeen

WP1 was een zeer ondiepe werkput, niet gemaakt in functie van archeologische registraties. Het aangetroffen zwartbruin compact zandig pakket (S3) met inclusies van spikkels van baksteen, Doornikse kalksteen en kalkmortel leek een tuinpakket te zijn.

Figuur 12: Zuidprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk oostprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 13: Zuid-, west- en noordprofiel WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

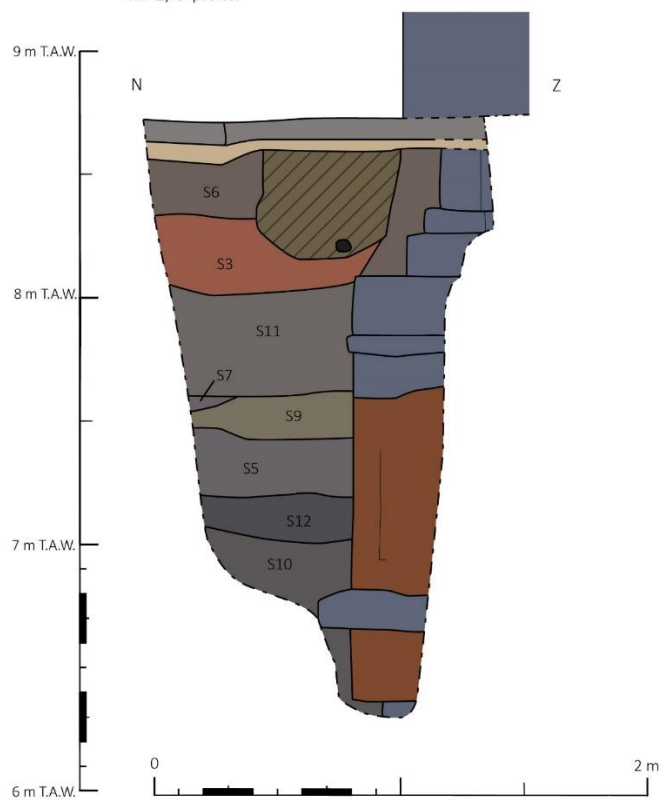
De blootgelegde stratigrafie van WP2 werd uitgebreid geregistreerd (foto's en tekening) na het opschonen van de vier wanden. Het zicht op de bodemopbouw was echter een zeer punctuele registratie en vooral gerelateerd aan de bouw van de kapel (1543-1546). Algemene uitspraken over de stratigrafie binnen de site van het Huis van Alijn kunnen hierdoor niet gedaan worden.

In geen van de twee werkputten werd de natuurlijke bodem bereikt.

Figuur 14: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

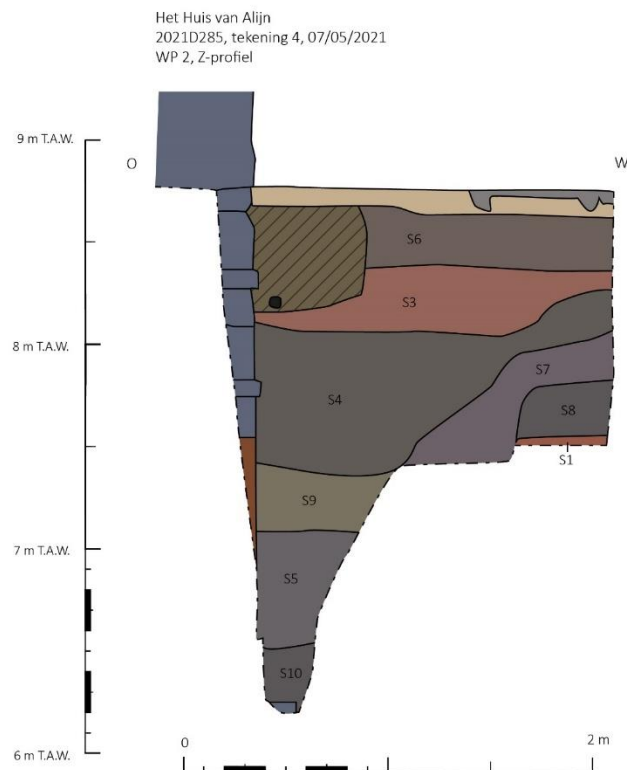
Het Huis van Alijn
2021D285, tekening 5, 07/05/2021
WP 2, O-profiel

Figuur 15: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 16: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

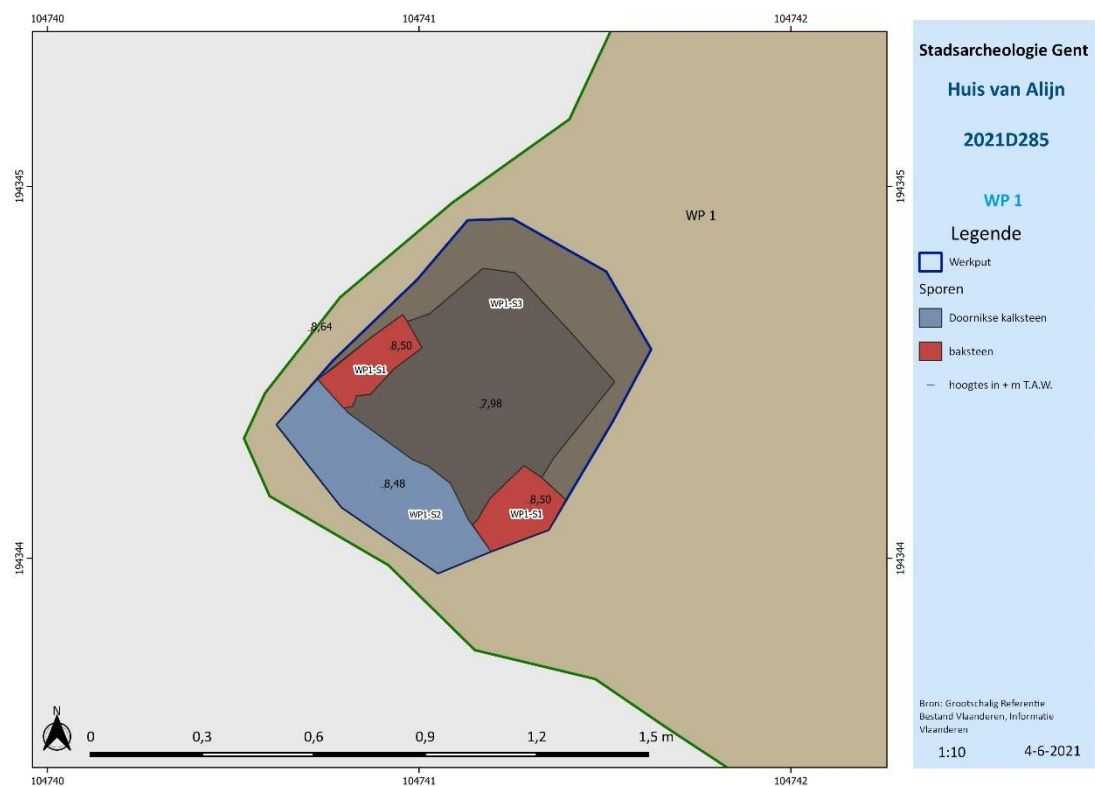

Figuur 17: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2.2.1.3. WP1 (Sporen S1, S2 en S3)

Figuur 18: Overzichtsbeeld WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 19: Grondplan WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het relict S1 (ca. 8,18-8,52 m T.A.W.) was een bakstenen zuidoost-noordwest georiënteerd muur, opgebouwd met bakstenen van ? x 11,5 x 5,5 cm en opgevoegd met een beigewitte kalkmortel. Er waren ook enkele fragmenten Doornikse kalksteen in verwerkt. S1 stond tegen S2, een grote blok Doornikse kalksteen met een noordwest-zuidoost verloop (ca. 8,15-8,49 m T.A.W.). Op het blok lagen fragmenten Doornikse kalksteen met een beigegrijze kalkmortel die ook zichtbaar waren in het zuidprofiel boven S1. Waarschijnlijk gingen S1 en S2 samen en vormden ze of de aflijning van een oorspronkelijke 'bestrating' in het westen; of een bakstenen muur met een parement in Doornikse kalksteen aan de westzijde.

Los van de sporen S1 en S2 werd een zwartbruin compact zandig pakket (S3; ca. minimaal 7,90-8,50 m T.A.W.) opgetekend dat inclusies bevatte van spikkels van baksteen, Doornikse kalksteen en kalkmortel. Het leek om een tuinpakket te gaan dat liep tot tegen de structuren S1 en S2.

Figuur 20: Zuidprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk oostprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

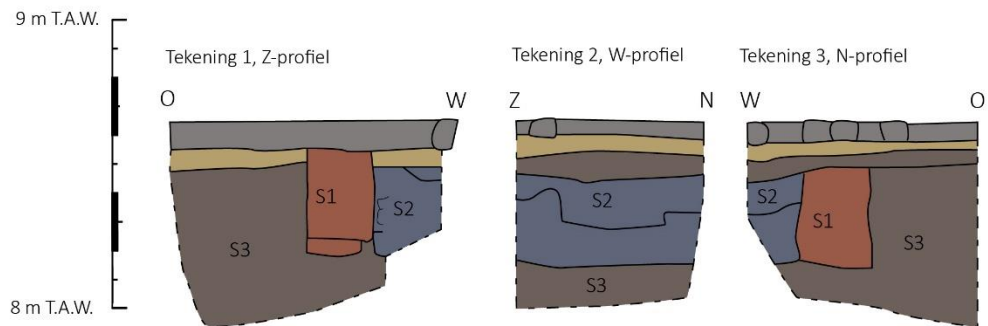

Figuur 21: Westprofiel WP1 met het de natuurstenen constructie (S2) (op de foto staat verkeerdelijk zuidprofiel)

Figuur 22: Noordprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk westprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het Huis van Alijn
2021D285, tekeningen 1-3, 06/05/2021
WP 1

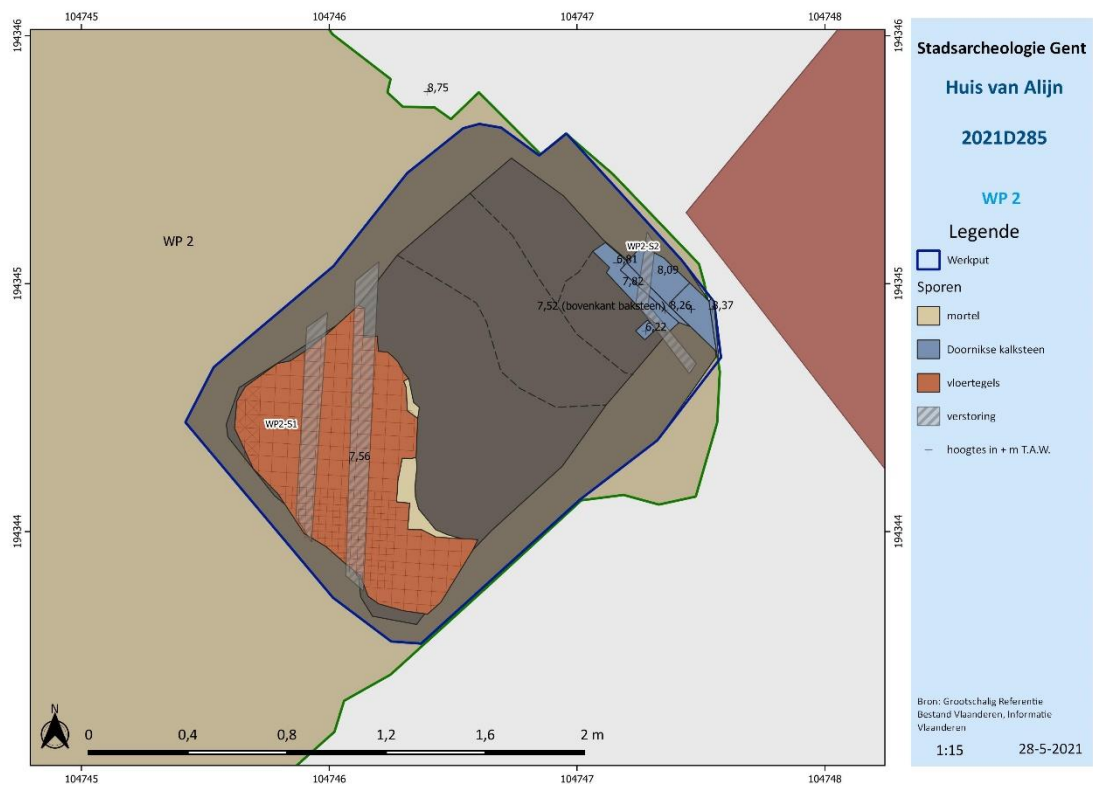

Figuur 23: Zuid-, west- en noordprofiel WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2.2.1.4. WP2 (Sporen S1-S12)

Figuur 24: Overzichtsbeeld WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 25: Grondplan WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het oudste relict was de tegelvloer S1 (ca. 7,52 m T.A.W.) op een ca. 1 cm dikke vlijlaag van beige grofkorrelige kalkmortel. Dit spoor was bewaard in het westelijke deel van de werkput. De vloer bestond uit rood gebakken vierkante geritste tegels. De tegels hadden een afmeting van 5,5/6 x 5,5/6 x 1 cm. Er kon een patroon worden onderscheiden waarbij er gebruik werd gemaakt van volledige tegels; tegels gebroken in vier vierkante delen; en tegels gebroken in twee driehoekige delen. Tegen het noordprofiel waren er tegels zichtbaar met nog een paar spikkels zwarte glazuur, wat doet vermoeden dat de tegels zeer sterk afgesleten waren en de nog donkere tegels vermoedelijk een zwarte geglazuurde afwerking hadden.

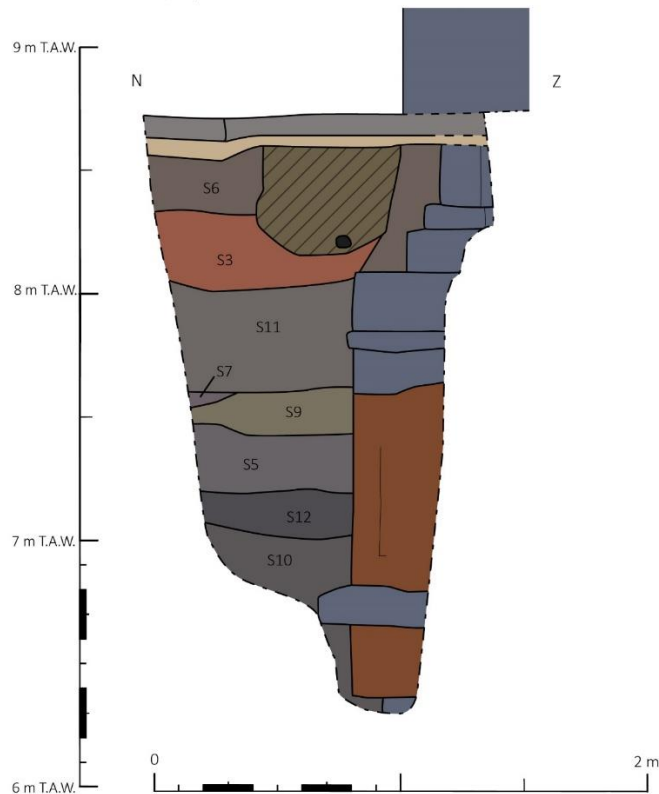
Figuur 26: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Bij de bouw van de kapel, volgens historische bronnen in 1543-1546, werd een deel van dit vloertje doorbroken voor de aanleg van de fundering (S2). Deze fundering kon opgetekend worden tot op een diepte van ca. 6,30 m T.A.W. De fundering bestond in het bovenste deel (7,60-8,70 m T.A.W.) uit onregelmatige blokken Doornikse kalksteen. Tussen ca. 6,38 en 7,60 m T.A.W. was een deel aangelegd met bakstenen van 24,5 x 11,5 x 5 cm met een beige kalkmortel. En onderaan zat een aandeel gemengd baksteen en Doornikse kalksteen (ca. (minimaal) 6,30-6,38 m T.A.W.). De bakstenen in de bovenbouw van de kapel hebben een gelijkaardig formaat (24/24,5 x 11,5 x 4,5/5 cm). Er konden een aantal versnijdingen opgetekend worden maar enkel in noordelijke richting (lengtemuur van de kapel).

Figuur 27: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het Huis van Alijn
2021D285, tekening 5, 07/05/2021
WP 2, O-profiel

Figuur 28: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

De aanleg sleuf voor de bouw van de kapel kon niet opgetekend worden maar moet zich ongeveer ter hoogte van de grens van de weggebroken tegelvloer S1 bevonden hebben. Deze bouwput werd vervolgens opgevuld met verschillende zandige pakketten met al dan niet een grote hoeveelheid aan bouwpuin (misschien afkomstig van de oudere structuren die tot het vloertje behoorden). De pakketten kenden, voornamelijk in het noord- en zuidprofiel, een verval van west naar oost. Hoewel er een onderscheid kan gemaakt worden in de aard van de samenstelling van deze pakketten, moet dit vermoedelijk in één fase gebeurd zijn.

Hieronder worden de verschillende pakketten van onder naar boven beschreven. Voor de hoogtes wordt verwezen naar de desbetreffende profieltekeningen aangezien de pakketten gestort zijn van west naar oost.

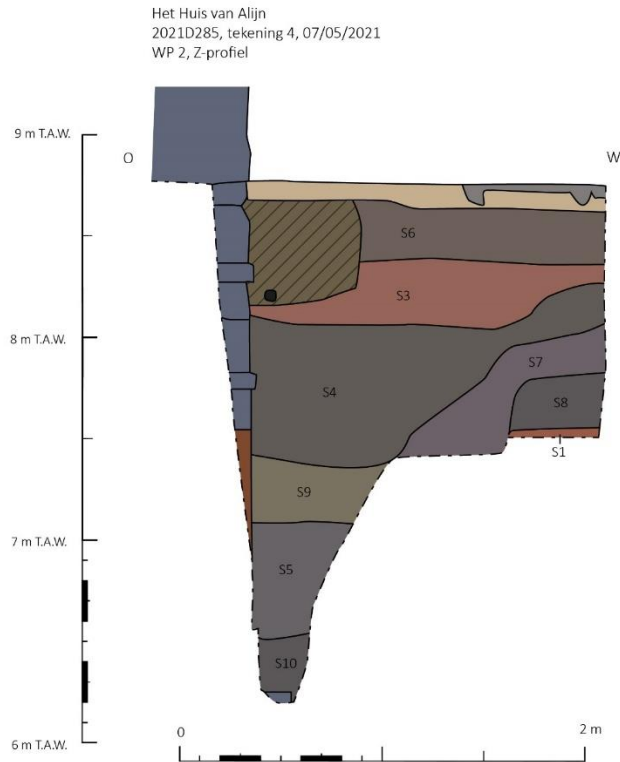
Onderaan het noord-, oost- en zuidprofiel zat een los grijs heterogeen zandig pakket met weinig fragmenten baksteen en kalkmortel (S10). Dit was zeer gelijkaardig aan het bovenliggende pakket S5 dat grotere brokken baksteen en kalkmortel bevatte. In het noord- en oostprofiel zat tussen S10 en S5 nog een laag (S12) donker grijsbruin compact zand met houtskoolspikkels en sporadische baksteenspikkels. S12 moet geïnterpreteerd worden als een inclusie in S10.

Boven S5 zat het pakket S9, een grijs zandig pakket met houtskoolbrokken en lenzen zavel. Vermoedelijk hoorde het samen met het bovenliggende pakket S7, dat bestond uit heterogeen grofkorrelig grijs zand vermengd met houtskoolspikkels, geelgroen zand, brokjes leem en spikkels kalkmortel. Het pakket S7 dekte de weggebroken vloer S1, met het daarop rustende puinpakket S8, af. S8 bestond aan de noordzijde vooral uit baksteenpuin, -gruis en kalkmortel; en aan de zuidzijde

was dit vooral vermengd met grijs zand en kalkmortel. Dit puinpakket was afkomstig van de afbraak van de vloer S1 met de vermoedelijk bijhorende, nog ongekende, bakstenen structuren.

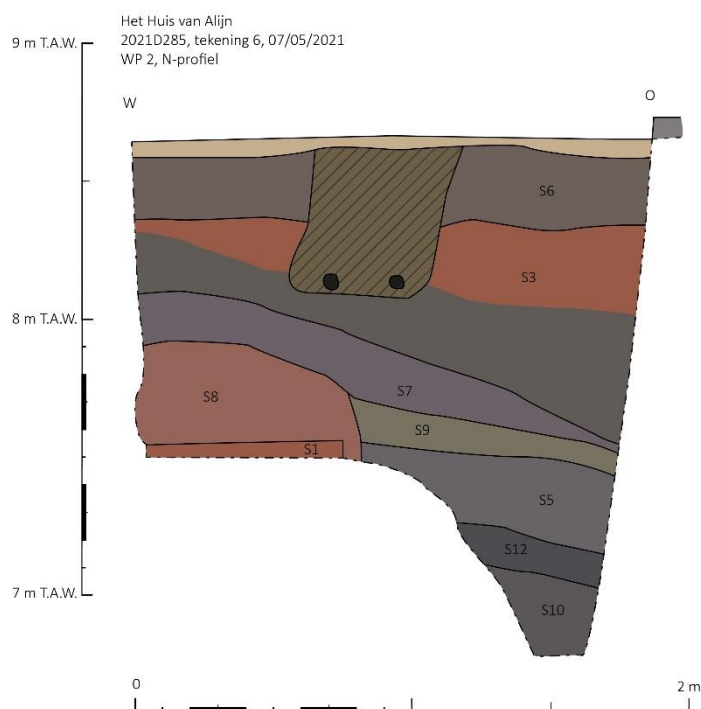
Figuur 29: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 30: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 31: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

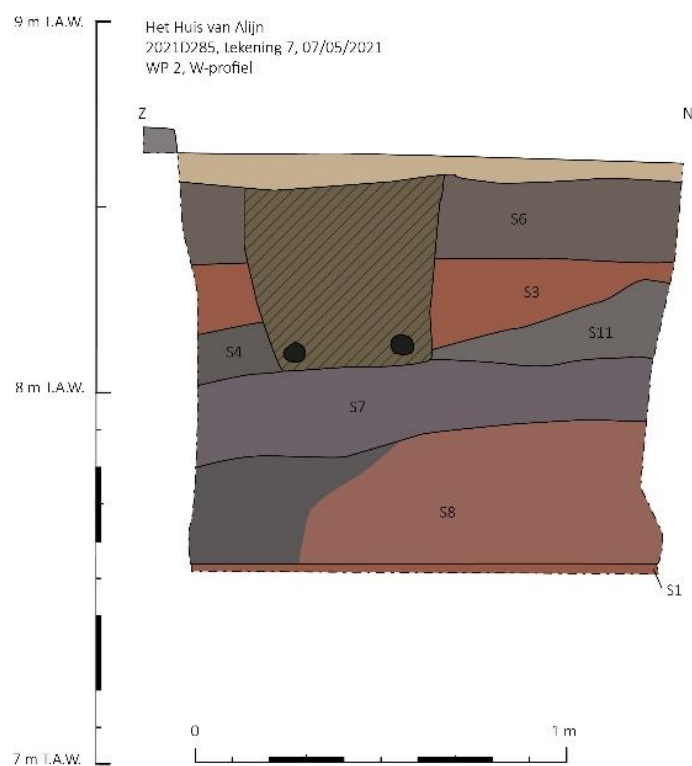
Figuur 32: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het is vanaf het pakket S7 dat een sterk verval in de vulling zichtbaar was, van west naar oost. In het zuidprofiel was boven S7 en S9 een puinpakket S4 zichtbaar bewaard. Deze bruine zandige puinlaag voelde ietwat plakkerig aan en bevatte inclusies van fragmenten baksteen, Doornikse kalksteen, kalkmortel, brokken moederbodem en spikkels houtskool. In het west-, noord- en oostprofiel was S4 niet zichtbaar, maar wel S11 dat vermoedelijk samenging met S3, het pakket dat wel in alle profielen zichtbaar was. S11 bestond uit bruinzwart grofkorrelig heterogeen zand met brokken kalkmortel, fragmenten baksteen en Doornikse kalksteen. De baksteenpuinlaag S3 bevatte fragmenten tegel, baksteen, kalkmortel en Doornikse kalksteen. Er kon geen aansluiting gemaakt worden tussen het pakket S11 in het noord-, oost en westprofiel; en het pakket S4 in het zuidprofiel. Op basis van de inhoud kan geconcludeerd worden dat het waarschijnlijk om hetzelfde pakket ging.

Alle lagen voor het opvullen van de uitgraving voor de fundering werden in WP2 afgedekt door S6. Dit pakket bestond uit grijsbruin zand vermengd met spikkels houtskool, kalkmortel, baksteen en Doornikse kalksteen, alsook inclusies van lenzen geelgroene zavel. Hierop zat de zandige vlijlaag voor de huidige kasseien op het maaiveld (ca. 8,70 m T.A.W.).

Figuur 33: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 34: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

2.2.2. Assessment vondsten¹

Tijdens de opgravingen werden vondsten in verschillende materiaalsoorten aangetroffen: aardewerk, bouwaardewerk of grof ceramische materieel, houtskool en dierlijke resten. Dit materiaal is verzameld tijdens het handmatig verdiepen in de werkputten. Het aandeel is eerder beperkt in hoeveelheid en niet relevant voor verder onderzoek.

Na de verwerking is er een totaal van 13 vondstnummers toegekend, dit voor een totaal 39 vondsten. Onderstaande tabel geeft de aantallen per vondstcategorie weer.

Vondstcategorie	Aantal
Aardewerk	13
Dierlijk bot	12
Metaal	
Glas	
Bouwaardewerk	12
Natuursteen	
Kunststof	
Hout	2
Overige	

Figuur 35: Tabel met overzicht van het aantal vondsten binnen de vondstcategorieën (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het assessment leverde onderstaand overzicht van relevante vondsten:

> WP1, vlak 1, S3 (V2); tuinpakket

4 fragmenten dierlijk bot

> WP1, vlak 1, S3 (V1 en V9); tuinpakket

2 fragmenten van monochrome tegels (waarvan 1 met loodglazuur en sporen van slib)

¹ Het aardewerk en het bouwaardewerk is bekeken door Maarten Berkens, voor de resterende vondstcategorieën zijn geen andere materiaalspecialisten geraadpleegd aangezien de hoeveelheden heel beperkt zijn en de determinatie ervan geen grote problemen opleverde.

2 fragmenten rood aardewerk, waarvan 1 rand met licht verdikte en afgeronde top en een geribbelde hals, afkomstig van een kan. Een gelijkaardige rand werd aangetroffen in een kuil bij het onderzoek van de Kleine Sikkelse in de Nederpolder en werd daar gedateerd in de eerste helft van de 14de eeuw eventueel nog midden van de 14de eeuw². Gelijkaardige randen komen in de regio Oudenaarde exclusief voor in de periode 1400-1550³.

Brede veilige datering 1300-1550 (voorzichtig kan mogelijk ook de periode 1300-1375 aangenomen worden).

> WP2, S3 (V3 & V10); puinpakket

- 1 baksteen 24,5 x 11,8 x 5,5
- 3 monochrome tegels loodglazuur (5,8 x 5,5 x 1,2 cm; 5,7 x 5,7 x 1,7 cm; 5,7 x 5,9 x 1,85 cm)
- 3 fragmenten rood aardewerk waarvan 1 rand (gesloten vorm, mogelijk een steelkom) en 1 fragment met slibversiering (sliblijn)
- 1 fragment grijs aardewerk
- 1 fragment porselein

Deze context bevat laatmiddeleeuws aardewerk dat in 14de-15de eeuw kan gedateerd worden, maar tevens 17de-18de-eeuws aardewerk.

De monochrome tegels zijn in de 13de-14de eeuw te dateren.

> WP2, S5 (V6, V12 & V14); zandig pakket

- 1 tegel ongeglazuurd
- 2 fragmenten rood aardewerk (1 met slib en koperloodglazuur aan binnenzijde, mogelijk papkom?)
- 1 fragment grijs aardewerk
- 1 fragment rood gekleurd vensterglas

Niet ouder dan 1400.

> WP2, S5 (V8 & V13); zandig pakket

- > 4 fragmenten dierlijk bot waarvan één bewerkt stuk van een glis

> WP2, S5 (V7)

- 2 houtskool

> WP2, S4 (V5); puinpakket

- 4 dierlijk bot

> WP2, S4 (V4 & V11)

- 1 ongeglazuurde tegel, sporen van slib? (5,5 x 5,7 x 1,3 cm) (oppervlak is afgesleten)
- 3 tegels loodglazuur (5,6 x 5,85 x 1,5 cm; 5,5 x 5,5 x 1,3 cm; 5,8 x 5,9 x 1,4 cm) en 1 tegel koperloodglazuur (5,9 x 5,2 x 1,6 cm)
- 2 fragmenten grijs aardewerk

² VERMEIREN, G., BRU, M.A., VERAART, D. & BERKERS, M., *Eindrapport Gent, Nederpolder 2, De Kleine Sikkelse*, Gent, 2022, p. 321-322 (fig. 405:3).

³ DE GROOTE, K., *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, deel I, Brussel, 2008, p. 183 & 185.

Brede datering late middeleeuwen (1200-1500)

Algemeen kan gesteld worden dat de vloer van geritste tegels (WP2, S1) een *terminus antequem* vormt in de 13de-14de eeuw voor alle pakketten die er onder bewaard zitten, maar niet geregistreerd werden door het behoud in situ van de vloer.

Alle geregistreerde pakketten in het noord-, oost- en zuidprofiel van WP2 hadden alle te maken met de opvulling van de aanleggleuf van de kapel, waarvan het bouwjaar gekend is (1543-1546). Het materiaal verzameld uit deze pakketten bevestigen deze *terminus ante quem* in de 16de eeuw, hoewel ook ouder materiaal vermengd is geraakt in de verschillende lagen.

In WP1 leek het alsof het tuinpakket S3 tot tegen de structuren S1 en S2 zat, waardoor niet uit te maken was wat het oudste was. Het materiaal verzameld uit S3 gaf een dateringsvork tussen 1300 en 1550, maar door de geringe oppervlakte en het beperkte vondstenaantal is het niet uit te sluiten dat dit pakket ook jonger materiaal zou bevatten.

De tafonomisch oorsprong van het vondstenmateriaal laat toe het informatiepotentieel van deze vondsten beperkt te noemen en eerder een bevestiging van de historische kennis en de archeologisch-stratigrafische gegevens.

2.2.3. Assessment stalen

Omwille van het ontbreken van relevante sporen voor staalname, is er geen staalname gebeurd.

2.2.4. Assessment conservatie

Geen van de ingezamelde vondsten werd geselecteerd voor actieve conservatie. Het vondstmateriaal heeft geen specifieke conservatie nodig voor een gedegen langdurige bewaring in een depot, conform de Code van Goede Praktijk. Het vondstmateriaal werd degelijk verpakt om verder verval en breuken te voorkomen (passieve conservatie) en zit in het onroerenderfgoeddepot De Zwarte Doos, Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge.

2.2.5. Assessment archeologische site

De opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling is uitgevoerd in het kader van het plaatsen van een torenkraan, ondersteund door twee micropalen met een diameter van 25 cm op elke hoek binnen het beschermd monument Huis van Alijn. Omdat de oostelijke hoek van de torenkraan, en dus ook de micropalen, mogelijk ter hoogte van de fundering van de kapel van het Huis Van Alijn kwam te liggen, diende een beperkt funderingsonderzoek uitgevoerd te worden.

De resultaten leverden een bevestiging van het historisch en iconografisch gekende aspect van het godshuis. Gesticht in 1362, moet het tegelvloertje met geritste tegels een bewaard relict van deze oudste fase zijn. Voor dit vloertje is een bewaring in situ voorgesteld.

Voor de bouw van de kapel in 1543-1546, onderdeel van een grote 16de-eeuwse (ver)bouwcampagne die het huidige uitzicht van het Huis van Alijn bepaalde, werd een deel van het vloertje weggebroken. Met het onderzoek werd een zicht verkregen op de natuurstenen, en deels bakstenen, fundering met versnijdingen van de noordwesthoek van de kapel. De onderkant kon niet worden opgetekend. De geregistreerde pakketten in de profielwanden en het verzamelde materiaal bevestigen dat het ging om opvulpakketten van de aanleggleuf.

Ter hoogte van de westelijke hoek van de torenkraan was gepeild naar de aanwezigheid van een riolering, en werden de aanwezige archeologische relictten geregistreerd. Deze waren moeilijker te interpreteren maar waren een indicatie voor het hoge archeologische potentieel in het Huis van Alijn, bewaard net onder het maaiveld.

2.3. Potentieel op kennisvermeerdering en verder wetenschappelijk onderzoek

De zeer beperkte opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling heeft aangetoond dat het maximaal aan archeologisch potentieel geregistreerd en verzameld is. Vanuit dit standpunt is geen verder (natuurwetenschappelijk) onderzoek voorgesteld en uitgevoerd.

2.4. Bepaling onderzoekskader

2.4.1. Onderzoeksvragen

Bij de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling werden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- > Zijn er nog archeologische niveaus zichtbaar?
- > Is de onderzijde van de funderingsvoeten bereikt?
- > Zijn er nog andere structuren aangetroffen buiten de fundering?
 - × Hoe worden deze gekenmerkt?
 - × Kunnen deze gedateerd worden?
 - × Hoe kunnen zij geïnterpreteerd worden?
- > Zijn er oudere sporen/niveaus aanwezig die teruggaan op:
 - × Een periode voorafgaand aan het godshuis binnen het grafelijke domein en van wanneer dateren de oudste sporen die daarvan getuigenis afleggen?
 - × Het godshuis in de late 14de eeuw?

2.4.2. Verwerkingsstrategie

Alle gegevens van de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling werden opgelijst in een plannen-, foto-, sporen- en vondstenlijst. Het vondstmateriaal werd gewassen, gedroogd, gesplitst en ingevoerd, waarna een assessment en een voorstel tot geen verdere uitwerking werden gemaakt. Nadien werd het vondstmateriaal conform de Code van Goede Praktijk degelijk ingepakt. De resultaten werden samengevoegd om tot een synthese en uitwerking te komen.

2.4.3. Conservatiestrategie

Een conservatiestrategie is niet van toepassing. Het vondstmateriaal is stabiel genoeg en vraagt geen verdere conservatie of restauratie. De vondsten zijn goed en veilig verpakt waardoor geen breuken kunnen ontstaan.

2.4.4. Onderzoeksvragen bij vervolgonderzoek

Indien in de toekomst het binnenplein van het Huis van Alijn het onderwerp wordt van een archeologisch onderzoek, dan kunnen de beperkte registraties van deze opgraving vanuit

wetenschappelijke vraagstelling gebruikt worden als verantwoording voor het hoge archeologische potentieel bewaard in de bodem.

Heel ondiep bewaard zitten de restanten van de vroegste fasen van het Aljinhospitaal (gesticht in 1362). Hoewel het huidige uitzicht het resultaat is van 16de-eeuwse (her)bouwcampagnes, kan aangenomen worden dat de ondergrond een inkijk kan geven in de historiek van de site voorafgaand aan de 16de eeuw.

Mogelijke (niet-limitatieve) onderzoeksvragen bij een vervolgcampagne zijn:

- > Zijn er oudere sporen/niveaus (en wat is hun aard) aanwezig die teruggaan op:
 - × Een periode voorafgaand aan het godshuis binnen het grafelijke domein en van wanneer dateren de oudste sporen die daarvan getuigenis afleggen?
 - × Het godshuis in de late 14de eeuw?
- > Is het mogelijk, op basis van de 14de-eeuwse sporen van het godshuis, de organisatie van het godshuis te reconstrueren (architecturaal; logistiek; ...)?
- > Zijn er aanwijzingen dat de gronden van het godshuis het resultaat zijn van inwinning op het water of ophoging van natte gronden?

3. INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

3.1. Landschappelijk, historisch, cartografisch en archeologisch kader

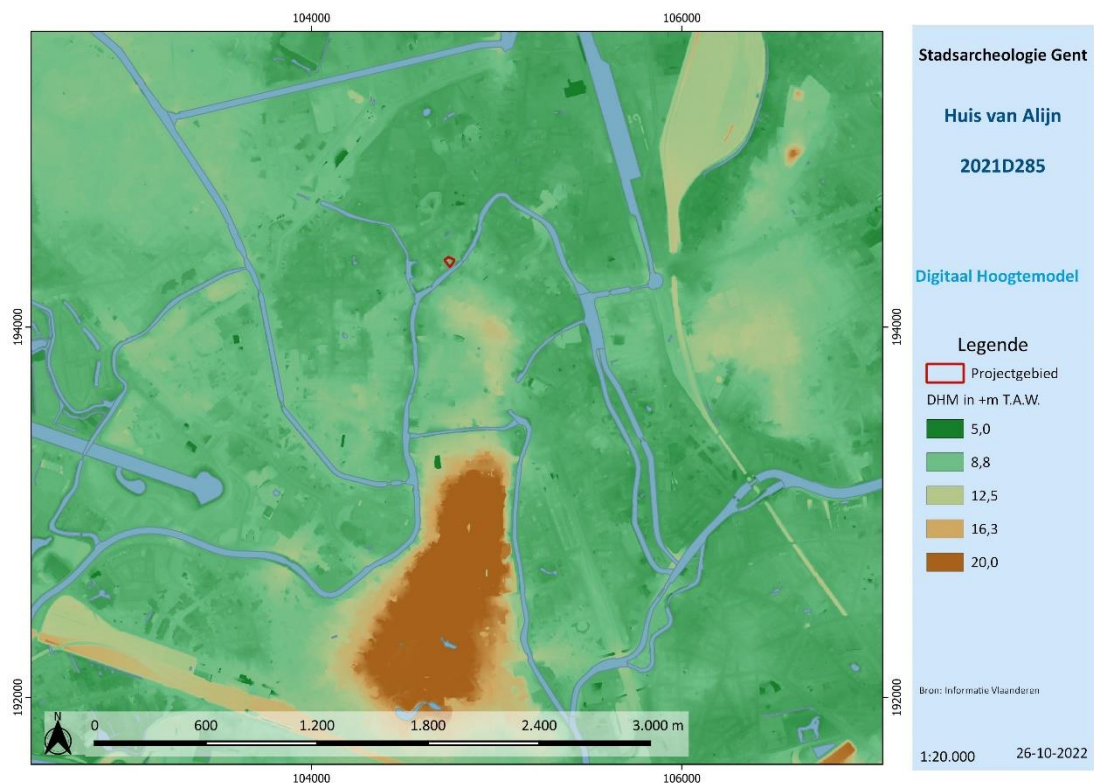
3.1.1. Landschappelijk kader

3.1.1.1. Topografie en hydrografie

Rivierduinen en dekzandruggen waren een wezenlijk onderdeel van het landschap bij het ontstaan en de vroege ontwikkeling van de stad Gent⁴. Zo werd de oudste *portus* of middeleeuwse handelsstad aangelegd op een dekzandrug (Zandberg), terwijl aan de oostzijde (Sint-Baafsdorp) en in het westen (Ekkerghem en Brugse Poort) de rivierduinen en dekzandruggen aan de bewoners de kans boden om in of naast de winterbedding van een rivier toch een veilige woonplaats te bouwen. Terwijl de Sint-Pietersabdij gevestigd is op de Blandijnberg, ligt de Sint-Baafsabdij op het westelijke uiteinde van een dekzandrug. Op de vlakke delen van de dekzandruggen met zandleem werden kouters ontwikkeld, zoals de Sint-Baafskouter, de Mariakerkekouter en de Kouter in het centrum van Gent. Door deze landbouwactiviteiten werden meerdere rivierduinen genivelleerd, waardoor ze definitief uit het landschap verdwenen.

Het projectgebied situeert zich in een overgangszone tussen een hoger gelegen zandrug (Sint-Veerleplein, Ballenstraat) en een lager gelegen moerassige zone (Drongenhof), langs een gegraven of rechtgetrokken Leiearm.

⁴ GELAUE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzandruggen*, (Erfgoedmemo, nr. 44), Gent, 2010.

Figuur 36: Projectie van de projectzone op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Informatie Vlaanderen)

3.1.1.2. Geologie

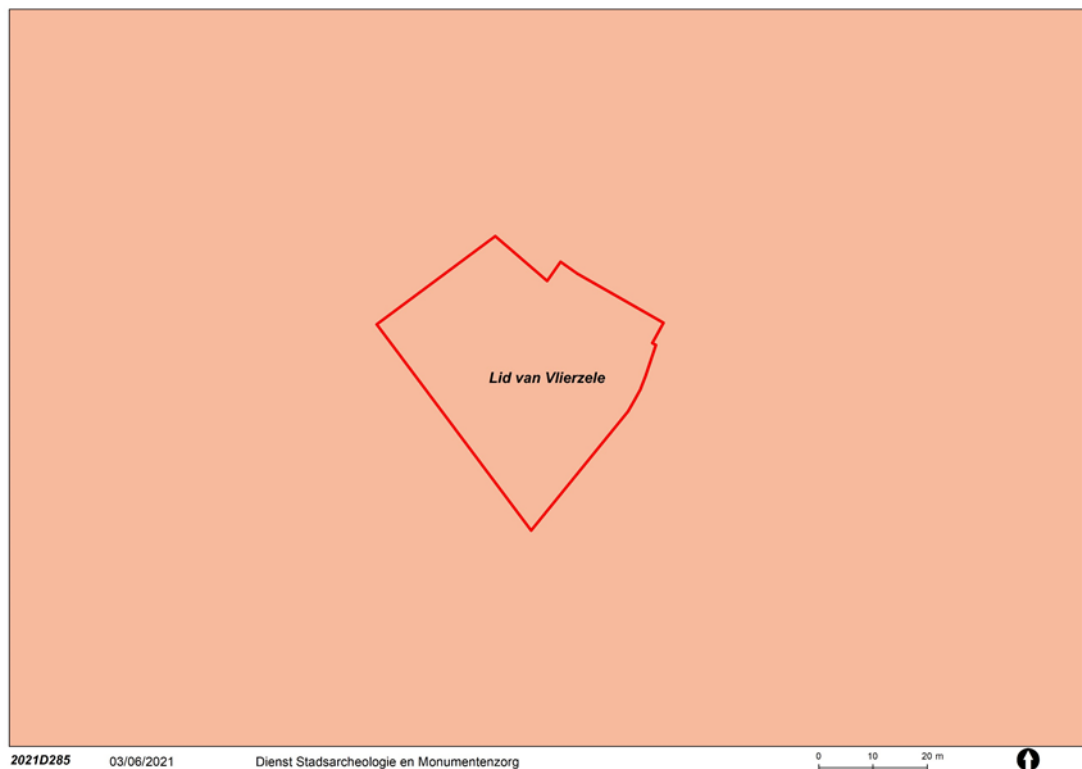
Voor geologen zijn dekzanden een geomorfologisch fenomeen, typisch voor een periglaciaal rivierenlandschap. Tijdens de laatste ijstijd, vooral in het Laat-Glaciaal, waren de omstandigheden gunstig voor windwerking zoals men dit vandaag kan waarnemen in de woestijn of aan onze kust.

Op bodemkaarten worden ze gekarteerd als zandleembodems. Men vermoedt een Laat-Glaciaal ouderdom. In en rond Gent zijn, dankzij de Kwartairkaart, minstens een vijftal dekzandruggen te identificeren. Ten noorden van de Blandijnberg ligt een dekzandrug: de Kouter en de Zandberg. Een tweede dekzandrug, ten oosten van Gent, komt overeen met de Sint-Baafskouter. Ten zuidoosten heeft men de dekzandrug van Ledeberg. Bij Ekkerghem vindt men een kleine, lage dekzandrug. En ten slotte ligt er een grote dekzandrug ten westen van Gent: Mariakerkekouter. Nadien tot in recentere periodes had de wind nog vrij spel op rivierduinen en onbedekte zandruggen. Het materiaal bleef zich eolisch verplaatsen maar het landschap veranderde niet meer drastisch van uitzicht.

Zoals blijkt speelde erosie een belangrijke rol bij het uitschuren van de Vlaamse Vallei in het begin van het Kwartair (Pleistoceen). De Blandijnberg ontsnapte aan die erosie en vormt zo een tertiaire getuigenheuvel, bedekt met Bartoon-klei. In de vallei zelf is veel van het tertiair weg geërodeerd en later door kwartaire afzettingen bedekt. Rond de stad ligt het tertiaire substraat (ten noorden van de stad is dit het lid van Vlierzele) onder een dik Kwartair dek bedolven (dikwijls meer dan 20 m).

Op de Tertiair geologische kaart situeert het projectgebied zich binnen het Lid van Vlierzele. Dit bestaat voornamelijk uit fijn zand, duidelijk horizontaal of kruisgewijs gelaagd, soms homogeen, met veel tubulaties. Naar onder toe gaat het over in een meestal homogeen, kleig zeer fijn zand, met kleine kleilensjes. Bovenaan komen gedifferentieerde kleilagen met humeuze intercalaties voor. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor; ze vallen soms uiteen in dunne plakketten. Het Lid van Vlierzele dagzoomt in het midden en het noorden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen (ten noorden van de ontsluitingszone van het

Lid van Pittem), en in het noordwesten van de provincie Brabant. Het komt voor op enkele toppen van de Zuid-Vlaamse heuvels. Op de vroegere Geologische Kaart is het aangeduid als Plid. Het Lid van Vlierzele ontsluit in een groot deel van het noorden van het kaartblad Gent (22). Ook op de heuveltoppen in het zuiden van het kaartblad werd het Lid van Vlierzele dadelijk onder de kwartaire bedekking aangetroffen. Opmerkelijk is wel dat de dikte op de heuveltoppen gereduceerd is tot een tiental meter, terwijl meer noordelijk de dikte 15 tot 20 m bedraagt. Opvallend is ook de overgang van een meer zandig karakter in het westen naar een meer kleihoudend zand in het oosten. Deze overgang gaat gepaard met het uitwiggen van (of eventueel versmelten met) het onderliggend Lid van Pittem. Boorbeschrijvingen, maar vooral de interpretatie van dieptesonderingen, laten toe het meer kleihoudende Lid van Vlierzele nog verder onder te verdelen in drie pakketten. Het centraal deel is sterk kleihoudend, terwijl het bovenste deel als homogeen zandig en het onderste deel als heterogeen zandig gekarakteriseerd kan worden⁵.

Figuur 37: De projectzone aangeduid op de Tertiaire geologische kaart (MVG dep EWBL afd. natuurlijke rijkdommen & energie)

De samengestelde Kwartairprofieltypekaart geeft aan dat het projectgebied zich in FGvE afzettingen bevindt. Deze benaming is een samenstelling van drie verschillende Quartaire facies: Holocene alluviaal zandig facies (K); VroegWeichseliaan valleibodemgrind (Gv)⁶.

De Holocene alluviaal zandig facies (K) is sterk variërend van kleilig of leemhoudend zand tot zuiver zand. Het vertoont geen profielontwikkeling en bevat insluitsels van planten- en baksteenrestjes. Het is afgezet als alluviale sedimenten, met uitsluiting van eolische en fluvio-eolische sedimenten, maar kan wel zandige sedimenten omvatten die afgezet zijn als puinwaaiers van zijbeken in de grotere valleien, in het bijzonder de Scheldevallei. Sommige zandige lithosomen die binnen deze

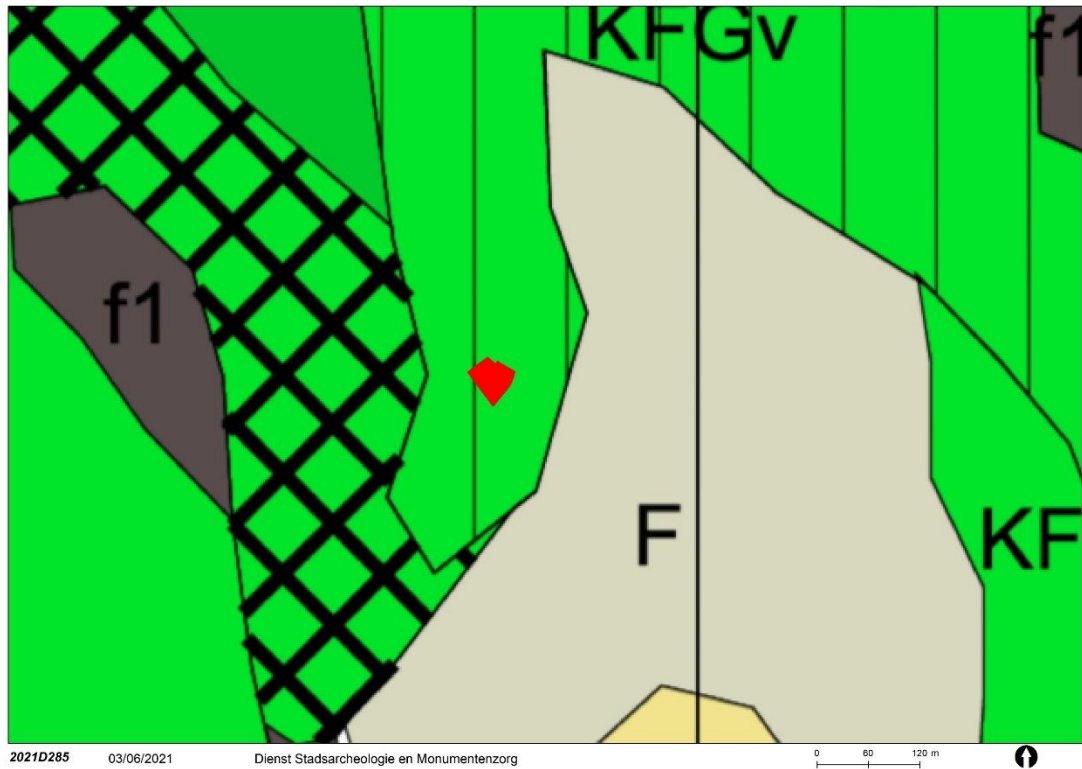
⁵ DEPRET, M. & WILLEMS, W., A record in situ of *Nummulites laevigatus* (Brugière 1892) in sediments of Lutetian age in the area around Zeebrugge (NW-Belgium) and its stratigraphical consequences, in: *Tertiary Research*, 5 (1), 1983, p. 25-37.

⁶ DE MOOR, G., *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, Gent, Kaartblad 22*, Gent, 2000, pp. 22-34.

eenheid voorkomen zijn duidelijke oeverwalafzettingen (onder andere ter hoogte van de oude Scheldemeander van Overmere) of ook zomerbeddingsedimenten die de opvulling vormen van vroegere wintergeulen. Andere behoren tot puinwaaiertjes van zijbeken. Het komt vooral voor in kleinere beekvalleitjes. De zandige sedimenten komen wel systematisch voor in de oude grote meanders van de Schelde zoals te Berlare. Op de kaart herkent men ze als langwerpige, gebogen zandige afzettingen, gealterneerd met de meer kleiige en venige komafzettingen. In de Schelde- en Kalevallei komt zandig alluvium voor. Deze beide valleien werden echter sterk verstoord door menselijke ingrepen; de Kalevallei enerzijds door het uitgraven van de noordelijke sectie van de Ringvaart, de Schelde anderzijds door de werken aan het zuidelijk deel van de Ringvaart alsook door het uitgraven van klei voor steenbakkerijen. Buiten de holocene valleien treft men zandige (zeer zelden kleiige) alluviale of/ en colluviale sedimenten aan langs kleine waterlopen en in depressies. Op de kaart dragen deze colluviale holocene sedimenten dezelfde code als de alluviale holocene sedimenten. Verticaal kunnen deze zandige profielen ook stratificatie vertonen door afwisseling met meer kleiige lagen.

Het Weichseliaan fluvio-periglaciaal zandig facies (F) bestaat uit een zandig lithosoom dat gescheiden is door een fluvioperiglaciaal lemig facies. Het is onderverdeeld in een onderste en bovenste zandig complex. Het onderste zandig complex bestaat uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand dat zwak glauconiethoudend is en naar onder toe zelfs grover wordt en talrijke grindelementen en schelpresten bevat. Het bovenste zandig complex bestaat uit middelmatig fijn zand met laminae of lenzen van middelmatig zand. Aan de basis komt op vele plaatsen een dunne grindvloer voor. Deze eenheid vertoont cryoturbatie en vorstwiggen. Het Weichseliaan fluvio-periglaciaal zandig facies (F) is hoofdzakelijk gevormd door verwilderde rivieren die onder periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd actief waren. De afzettingen kent een wisselwerking tussen accumulatie- en erosiefasen. De grindlagen bevinden zich overwegend aan de basis en werden als puinkegelsedimenten geïnterpreteerd, afgezet door verwilderde rivieren.

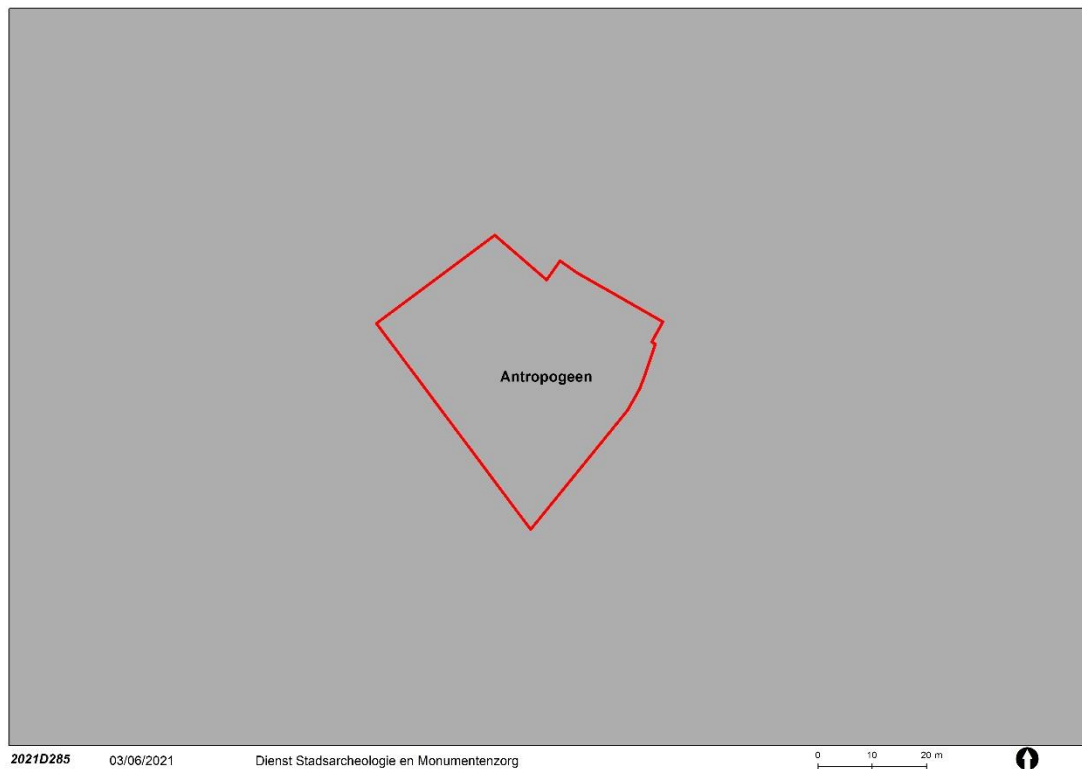
Het Vroeg-Weichseliaan valleibodemgrind (Gv) is een grof heterogeen basispakket. Het bestaat uit grind die inmenging heeft van zand en klei met grove vegetatieresten. Het grind is opgebouwd uit sedimenten van verschillende oorsprong zoals zandsteenkeien en silex.

Figuur 38: De projectzone aangeduid op de Kwartair geologische kaart (dov.vlaanderen.be)

3.1.1.3. Bodem

Bodemerosie- en bodemgebruikskaart leveren voor deze geürbaniseerde omgeving met verharde afwerking geen nuttige info.

Figuur 39: Het projectgebied aangeduid op de bodemkaart (AGIV)

3.1.2. Historisch kader⁷

3.1.2.1. Ligging

Het Huis van Alijn is in kern een godshuis dat werd opgericht langs een Leie-arm, bekend als de Kraanlei. Het gaat vermoedelijk om een door mensenhanden gegraven of rechtgetrokken Leie-arm die wellicht in de 10de eeuw tot stand kwam. De betreffende locatie bevindt zich in een overgangszone tussen een hoger gelegen zandrug (Sint-Veerleplein, Ballenstraat) en lager gelegen, moerassige zones (Drongenhof).

Historisch gezien gaat het om een onderdeel van het grafelijke domein dat pas in 1274 bij de stad werd gevoegd. In de Gentse historiografie krijgt dit grafelijke gebied vaak een vroegmiddeleeuwse origine toegemeten of schrijft men er een Karolingische betekenis aan toe, meestal gebaseerd op het toponiem Oudburg of *Vetus burgus*. In hun studie van 1960 zagen de historici Adriaan Verhulst en Hans Van Werveke de Oudburg als een derde component van de grafelijke versterking naast het opperhof met het eigenlijke Gravensteen en de voorburg (rondom het huidige Sint-Veerleplein). Al het tot nog toe uitgevoerde archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van het Huis van Alijn en verder in de Oudburg bracht vooralsnog geen materiële structuren aan het licht die ouder zijn dan de 13de eeuw. Deze lijken dan vooral te sporen met de annexatie bij het stedelijke gebied, waarbij de wijk een onderdeel werd van Gent en vanaf omstreeks 1300 ook werd opgenomen binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling. Toch kwamen er bij de opgravingen aan de Karmelietenstraat ook enkele oudere stukken keramiek aan het licht (ruime periode 8ste-12de eeuw), die zich evenwel in jongere vondstensembles bevonden. Ze wijzen hoe dan ook op een oudere context in de onmiddellijke omgeving.

⁷ LALEMAN, M.C., *Onuitgegeven nota Beheersplan Kraanlei 65, Huis Van Alijn, Partim Stadsarcheologie Gent*, Gent, 2017.

Wat er op de plek van het Huis van Alijn was, voorafgaand aan de bouw van het godshuis, is niet bekend.

3.1.2.2. Godshuis

Het godshuis van Sint-Catherina of kinderen Alijns godshuis werd in 1362 gesticht als gevolg van een 'zoendinc' na de moord van twee telgen Alijn door twee familieleden Rijm. Letterlijk kregen Simon en Goswijn Rijm bij vonnis het verdict om ieder jaar een som van 100 pond parisis te bezetten voor de stichting van een godshuis en 20 pond parisis voor de stichting van een kapelaanschap. De familie Alijn (Halijn, Halin, Alin) of familie van de slachtoffers, bezorgde de grond waarop het godshuis zou opgetrokken worden. Op 23 juli 1363 verleende de abt van Sint-Baafs de toestemming voor het bouwen van een godshuis met kapel. Als landheer moest ook de graaf van Vlaanderen goedkeuring verlenen voor de bouw van het godshuis op die grond. Ten slotte kwam er ook een akkoord van de bisschop van Doornik op 7 september 1365. In 1366 namen acht proveniers hun intrek in het godshuis dat onder het beheer en toezicht stond van Simon Damman en Gelnoet de Pape. Officieel kreeg de nieuwe instelling de naam *Kindren Halijs Hospitaele staende te Ghendt up de Leye*. Alle stichters en beheerders behoorden tot de stedelijke patriciërselite. De stichting was gericht op oude mannen van boven de 40 jaar. Hoe het godshuis uit de 14de eeuw eruit zag, is niet bekend. Binnen het nog bestaande huizencomplex werden geen materiële sporen herkend, die nog tot de eigenlijke bouwtijd of de eerste periode van zijn bestaan teruggaan.

Naar analogie met al beter onderzochte godshuizen zoals die van de wolwevers aan de Kleinveleeshuissteeg of Wenemaer aan het Sint-Veerleplein, kan men veronderstellen dat het godshuis was opgebouwd uit enkele eenkamerwoningen, minimaal één gemeenschappelijke ruimte, een kapel en open plekken (al dan niet bestraat, met groenvoorzieningen). Of de schikking rondom een plein was georganiseerd, is voor de situatie van de late middeleeuwen tot het begin van de 16de eeuw onbekend.

3.1.2.3. Herbouw

In het begin van de 16de eeuw werd het godshuis volledig gerenoveerd in opdracht van Lieven van Pottelsberghe (+ 1531) en zijn echtgenote Livine van Steelant (+ 1562). De werken vingen aan in 1513. In 1519 werden er nog acht huisjes toegevoegd. Hetzelfde geschiedde in 1539. De herbouw en de schenkers worden vermeld in een fundatie-akte van 1521. Behalve zichzelf en hun zoon Frans van Pottelsberghe (+ 1544), gehuwd met Jacqueminne de Bonnières de Suastre, staan ook Nicolas Sersanders en Ingelbrecht Immerzele als schenkers bekend. Een nieuwe eenbeukige kapel met traptoren en dakruiter werd in 1543-1547 aan de zuidzijde toegevoegd.

Het huidige gebouwencomplex getuigt van die bouwfase. Rondom een binnenplein bevinden zich de eenkamerwoningen met verdieping en de kapel. De functie van het godshuis bleef tot in de 20ste eeuw (als beluik) doorlopen. Talrijke iconografische bronnen en archiefphoto's stellen het leven in dit pleinbeluik voor. Zo woonden er in 1857 achttien bejaarde vrouwen. In het begin van de 20ste eeuw werd de kapel door een brand geteisterd en stonden de huizen er verlaten bij.

3.1.2.4. Museum

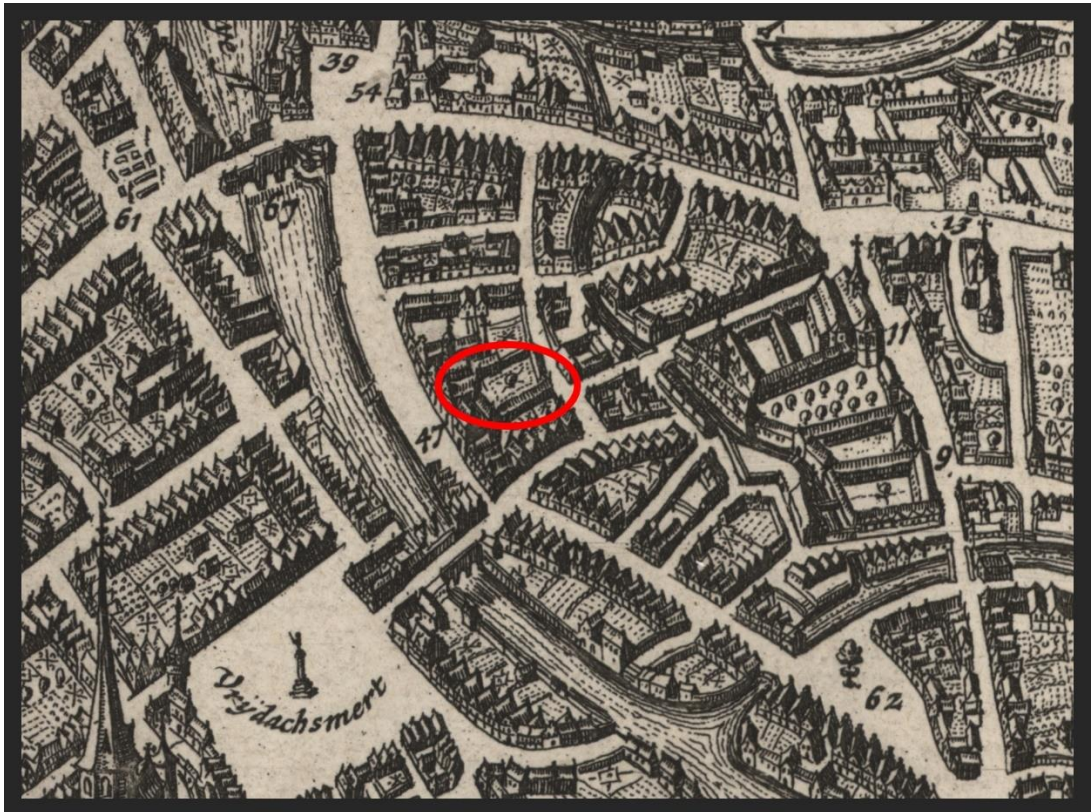
In 1960-1962 werd het hele complex gerestaureerd naar ontwerp van architect Valentin Vaerwyck (1882-1959) en heringericht als Museum voor Folklore, later Museum voor Volkskunde. Het huidige Huis van Alijn is daar de opvolger van.

3.1.3. Cartografisch en iconografisch kader

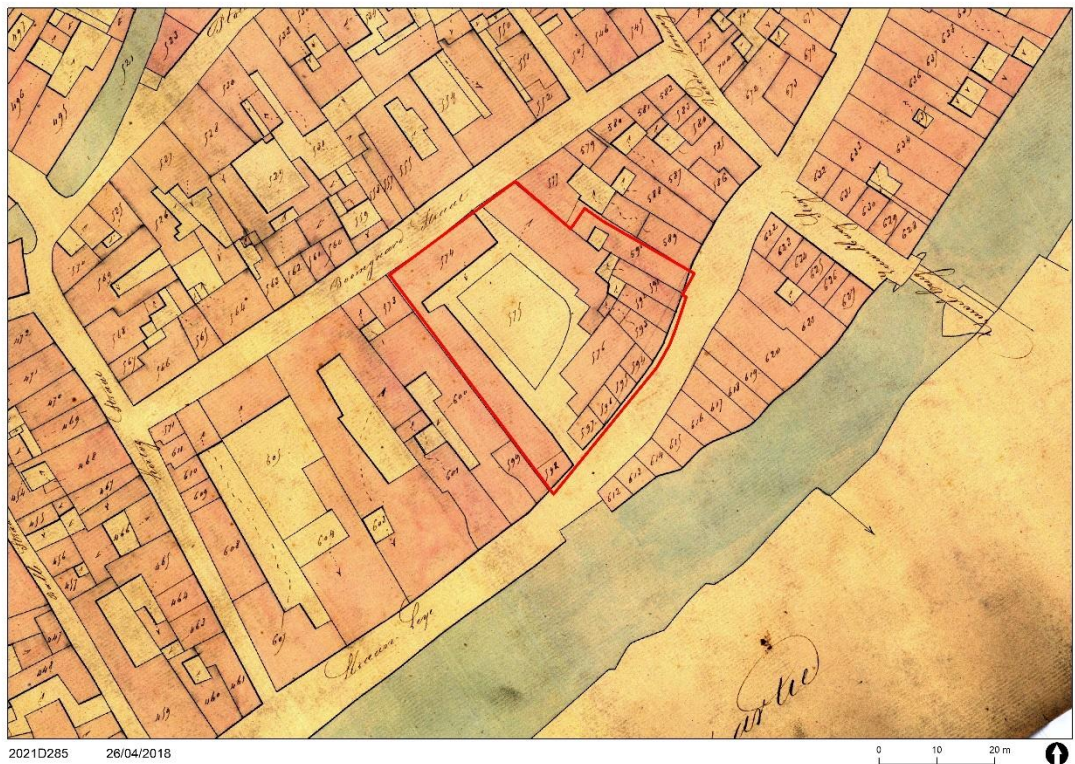
Hoewel historisch kaartmateriaal aanwezig is voor de site van het Huis van Alijn, levert deze geen bijkomende informatie over oudere sporen dan de 16de-eeuwse (her)bouwfase. De positie van de kapel is duidelijk op het stadsplan van Horenbault (1619), maar geeft geen duidelijk beeld van de omliggende gebouwstructuren. Op Hondius (1641) zijn de gebouwstructuren duidelijker weergegeven, wat een ondersteuning is wat betreft hun inplanting. Dit toont aan, in vergelijking met het Primitief Kadaster (1830-1835), dat de contouren nog weinig veranderden.

Figuur 40: Stadsplan van Jacob Horenbault, 1619 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent, SAG_IC_PK_2004_118)

Figuur 41: Stadsgezicht op Gent van Hendrik Hondius, in de *Flandria Illustrata* van Antonius Sanderus, 1641 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent, SAG_IC_DK_1_13)

Figuur 42: Primitief kadasterplan, ca. 1835 (Universiteitsbibliotheek Gent)

3.1.4. Archeologisch kader

Hoewel het Huis van Alijn bij de meesten gekend is voor zijn museale acties, blijft het inzicht in geschiedenis en bouwkundige ontwikkeling vrij beperkt. De bestaande masterstudies droegen vooralsnog weinig bij tot een beter begrip van deze site.

Het ontstaan van een godshuis in de latere 14de eeuw, gefinancierd door begoede patriciërsfamilies, is kenmerkend voor die tijd en in dit opzicht stond het Huis van Alijn niet alleen. De oprichting van het Kinderen Alijns godshuis visualiseert een hele juridische afwikkeling van een laatmiddeleeuwse vete die met moord werd beslecht, en waarover veel geschreven bronnen bewaard bleven. Ook de bouwfase begin 16de eeuw die in het stadsbeeld goed bewaard bleef, verduidelijkt het mecenaat van het overigens ook door andere bronnen goed bekende mecenasachtbaar Lieven van Pottelsberghe en Livine van Steelant.

Het is evenwel het enige godshuis waarvan de algemene aanleg en vormgeving, zij het in een 16de-eeuws voorkomen en ondanks de restauratie van de jaren 1960 en de transformatie tot museum, relatief goed bewaard bleven. Er is evenwel niets bekend over de situatie voorafgaand aan het begin van de 16de eeuw en dit geldt niet alleen voor de godshuisgeschiedenis, maar ook voor het hele verleden van de locatie vóór de late 14de eeuw. Waarvoor diende deze plek binnen het grafelijke domein en hoe ver in de tijd gaan de materiële sporen terug?

Archeologische registraties werden tot op heden niet uitgevoerd binnen het complex van het Huis Van Alijn. CAI-Locatie 333260 verwijst naar de toevalsvondst van een figuratieve vloertegel in de binnentuin.

Archeologisch klimmen de oudste bewoningssporen in het Patershol zeker op tot in de 12de eeuw⁸. Toponiemen zoals Corduwaniersstraat en Plotersgracht, verwijzen naar de artisanale activiteit die in dit gebied uitgeoefend werd. Uit verschillende bronnen is de aanwezigheid van de leertouwers af te leiden. Een bron uit 1487 vermeldt een mogelijke verhuis van verschillende leertouwers naar de nabijgelegen Steenstraat. Dat stuitte op heel wat verzet gezien de stank en vervuiling die de lederbewerking met zich meebrengt. Bronnen bevestigen de continue aanwezigheid van leertouwers en ploters aan de Leertouwersgracht en dit van de 14de eeuw tot de 18de eeuw. Zij woonden in percelen dichtbij de burcht tussen de Plotersgracht en de evenwijdig lopende gelijknamige straat. De Corduwaniersstraat die op haar beurt evenwijdig loopt met de Plotersgracht refereert naar de schoenmakers.

De gracht zelf liep van de Schipgracht of het Meerhemkanaal achter de huizen van het Drongenhof om ten noorden van het Gravensteen samen te komen met de Lieve.

De hieronder toegevoegde inventaris geeft dan ook enkel een zicht op registraties die in de directe nabijheid werden uitgevoerd.

- > Archeologische waarnemingen Plotersgracht 17-19 door vzw Kulturele Milieuzorg , 1976
- > Opgravingen Corduwaniersstraat 35-41 door de vzw Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie, 1977 (CAI-Locatie 333034; 18de-eeuwse afvalkuil, leerlooiersput, 12de-eeuwse funderingsresten en vloeren)
- > Opgravingen Trommelstraat door Stadsarcheologie Gent, 1981-1984
- > Archeologische registraties Hertogstraat 7 door Stadsarcheologie Gent, 1986 (CAI-Locatie 333109; Steen en laat-gotische bakstenen constructie)

⁸ Zie ook Interne nota Stadsarcheologie: VERMEIREN, G. & STEURBAT, P., *Nota Caermersklooster*, Gent, 2020.

- > Opgravingen Karmelietenstraat-Plotersgracht door Stadsarcheologie Gent, 1986
- > Archeologische registraties Hertogstraat 11 door Stadsarcheologie Gent, 1978 (CAI-locatie 333459; muurschildering)
- > Opgravingen Drongenhof door Stadsarcheologie Gent, 1988
- > Archeologische registraties Kraanlei door Stadsarcheologie Gent, 1988
- > Archeologische registraties Drongenhofkapel door Stadsarcheologie Gent, 1989
- > Opgravingen Drongenhof – Lange-Steenstraat door Stadsarcheologie Gent, 1991
- > Archeologische waarnemingen Plotersgracht 17-19 door Stadsarcheologie Gent, 1991
- > Toevalsvondst Rode Koningstraat 1-3 (CAI-Locatie 33372; 14de-eeuws natuurstenen kapiteel)
- > Toevalsvondst Rode Koningstraat 5 (CAI-Locatie 33368; 19de-eeuws textiel)
- > Archeologische registraties Oudburg 2 (CAI-Locatie 333326; 15de-eeuwse lavabonis)
- > Archeologische registraties Corduwanierstraat 59 (CAI-Locatie 333032; aardewerk, vloer in Doornikse kalksteen)
- > Archeologische registraties Zuivelbrug door Stadsarcheologie Gent, 1987 (CAI-Locatie 157814; restanten 14de-eeuwse brug)

Figuur 43: De op de CAI aangeduide archeologische relictten (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.2. Bodems

3.2.1. Bodemgenese

De bodem in de Gentse kernstad staat voornamelijk ingekleurd als antropogeen.

Het was niet mogelijk om tijdens de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling een referentieprofiel in functie van bodemgenese uit te zetten. Het zicht op de bodemopbouw was een zeer punctuele registratie en vooral gerelateerd aan de bouw van de kapel (1543-1546) (zie hoger). Algemene uitspraken over de stratigrafie binnen de site van het Huis van Alijn kunnen hierdoor niet gedaan worden. In geen van de twee werkputten werd de natuurlijke bodem bereikt.

3.2.2. Bodembewaring

Gezien de opeenvolging van antropogene (puin)pakketten kan er geen uitspraak gedaan worden over de natuurlijke bodemopbouw en de bodemkundige degradatieprocessen.

De bewaring van de archeologische structuren is goed te noemen, gezien de materialen waaruit deze zijn opgebouwd (baksteen en natuursteen). Voor eventuele grondsporen ligt dit anders gezien de sterk verstedelijkte context en het niet bereiken van de moederbodem.

3.2.3. Effecten op bewaring archeologische site/artefacten

De hoge graad aan historische en subrecente structuren en vergravingen zorgde quasi ontegensprekelijk voor de afwezigheid van een referentieprofiel met een zicht op de oorspronkelijke bodemopbouw.

De natuurstenen en bakstenen relictten geven een (zeer lokaal) beeld van de bouwgeschiedenis van het 14de- en 16de-eeuwse godshuis. Deze hebben dan ook goed de tand des tijds doorstaan, maar zijn tegelijk deels de oorzaak van de slechte bewaring van de relictten en bodemopbouw uit een verder verleden.

3.2.4. Referentiebodems op gekende archeologische sites

Gezien de beperkte archeologische registraties in de buurt en de hoge graad aan verstedelijking, zijn er geen referentiebodems gekend die relevant zijn voor de site van het Huis van Alijn.

Het archeologisch onderzoek binnen de eerste pandhof van het Caermersklooster⁹ gaf wel een inkijk in het stelselmatig ophogen van het terrein om de natte gronden bruikbaar te houden; evenals in vergravingen gelinkt aan ambachtelijke activiteiten in deze 12de-13de-eeuwse wijk. Het niveau waarop de moederbodem werd aangesneden, varieerde binnen de verschillende proefputten.

3.3. Beschrijving van de archeologische site

3.3.1. 14de-eeuws godshuis

Het oudste relict was de tegelvloer S1 in WP2 (ca. 7,52 m T.A.W.) op een ca. 1 cm dikke vlijlaag van beige grofkorrelige kalkmortel. Dit spoor was bewaard in het westelijke deel van de werkput. De vloer bestond uit rood gebakken vierkante geritste tegels. De tegels hadden een afmeting van 5,5/6 x 5,5/6 x 1 cm. Er kon een patroon worden onderscheiden waarbij er gebruik werd gemaakt van volledige tegels; tegels gebroken in vier vierkante delen; en tegels gebroken in twee driehoekige delen. Tegen het noordprofiel waren er tegels zichtbaar met nog een paar spikkels zwarte glazuur, wat doet vermoeden dat de tegels zeer sterk afgesleten waren en de nog donkere tegels vermoedelijk een zwarte geglazuurde afwerking hadden.

⁹ AMEELS, V., MOENS, J., DE GROOTE, K. & BAUTERS, L., *Archeologisch onderzoek Gent- Caermersklooster (prov. O.-VI.)*, (Intern Rapport Onroerend Erfgoed), Brussel, 2014.

Figuur 44: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Deze vloer was het gidsfossiel bij uitstek voor de vroegste fase van het godshuis (stichting in 1362) en was doorbroken voor de bouw van de kapel (1543-1546), hoewel de precieze aanlegseleuf niet afgebakend kon worden.

Gezien de beperkte omvang van de werkput en de bewaring in situ van de tegelvloer, konden de oudere lagen, die de tegelvloer afdekten, niet onderzocht worden.

Hoewel WP1 een beperkte omvang in breedte en diepte had, leverde deze werkput wel een zicht op een bewaarde bakstenen (S1) en natuurstenen (S2) constructie; alsook een bescheiden datering (1300-1500) van het tuinpakket (S3).

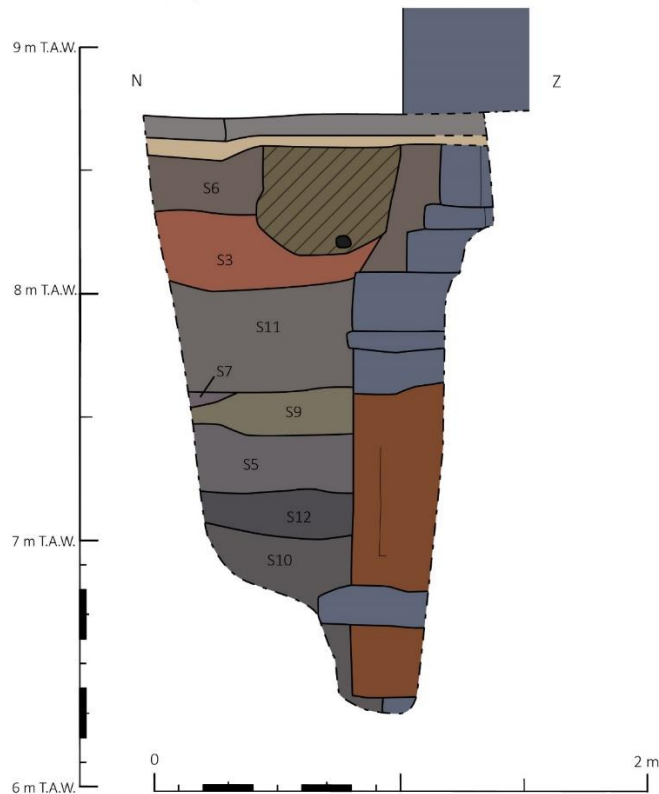
3.3.2. 16de-eeuwse kapel

Bij de bouw van de kapel, volgens historische bronnen in 1543-1546, werd een deel van dit vloertje doorbroken voor de aanleg van de fundering (S2). Deze fundering kon opgetekend worden tot op een diepte van ca. 6,30 m T.A.W. De fundering bestond in het bovenste deel (7,60-8,70 m T.A.W.) uit onregelmatige blokken Doornikse kalksteen. Tussen ca. 6,38 en 7,60 m T.A.W. was een deel aangelegd met bakstenen van 24,5 x 11,5 x 5 cm met een beige kalkmortel. En onderaan zat een aandeel gemengd baksteen en Doornikse kalksteen (ca. (minimaal) 6,30-6,38 m T.A.W.). De bakstenen in de bovenbouw van de kapel hebben een gelijkaardig formaat (24/24,5 x 11,5 x 4,5/5 cm). Er konden een aantal versnijdingen opgetekend worden maar enkel in noordelijke richting (lengtemuur van de kapel).

Figuur 45: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het Huis van Alijn
2021D285, tekening 5, 07/05/2021
WP 2, O-profiel

Figuur 46: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

De aanlegssleuf voor de bouw van de kapel kon niet opgetekend worden maar moet zich ongeveer ter hoogte van de grens van de weggebroken tegelvloer S1 bevonden hebben. Deze bouwput werd vervolgens opgevuld met verschillende zandige pakketten met al dan niet een grote hoeveelheid aan bouwpuin (misschien afkomstig van de oudere structuren die tot het vloertje behoorden). De pakketten kenden, voornamelijk in het noord- en zuidprofiel, een verval van west naar oost. Hoewel er een onderscheid kan gemaakt worden in de aard van de samenstelling van deze pakketten, moet dit vermoedelijk in één fase gebeurd zijn.

Hieronder worden de verschillende pakketten van onder naar boven beschreven. Voor de hoogtes wordt verwezen naar de desbetreffende profieltekeningen aangezien de pakketten gestort zijn van west naar oost.

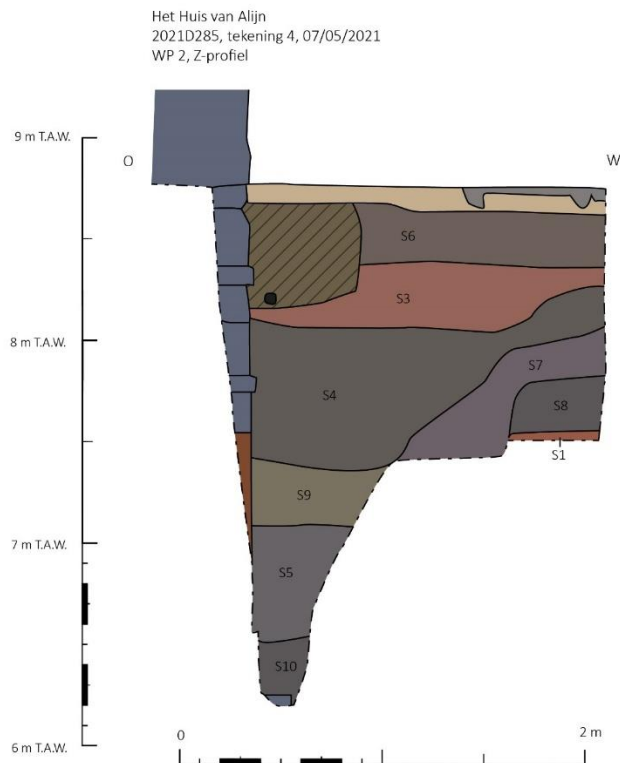
Onderaan het noord-, oost- en zuidprofiel zat een los grijs heterogeen zandig pakket met weinig fragmenten baksteen en kalkmortel (S10). Dit was zeer gelijkaardig aan het bovenliggende pakket S5 dat grotere brokken baksteen en kalkmortel bevatte. In het noord- en oostprofiel zat tussen S10 en S5 nog een laag (S12) donker grijsbruin compact zand met houtskoolspikkels en sporadische baksteenspikkels. S12 moet geïnterpreteerd worden als een inclusie in S10.

Boven S5 zat het pakket S9, een grijs zandig pakket met houtskoolbrokken en lenzen zavel. Vermoedelijk hoorde het samen met het bovenliggende pakket S7, dat bestond uit heterogeen grofkorrelig grijs zand vermengd met houtskoolspikkels, geelgroen zand, brokjes leem en spikkels kalkmortel. Het pakket S7 dekte de weggebroken vloer S1, met het daarop rustende puinpakket S8, af. S8 bestond aan de noordzijde vooral uit baksteenpuin, -gruis en kalkmortel; en aan de zuidzijde

was dit vooral vermengd met grijs zand en kalkmortel. Dit puinpakket was afkomstig van de afbraak van de vloer S1 met de vermoedelijk bijhorende, nog ongekende, bakstenen structuren.

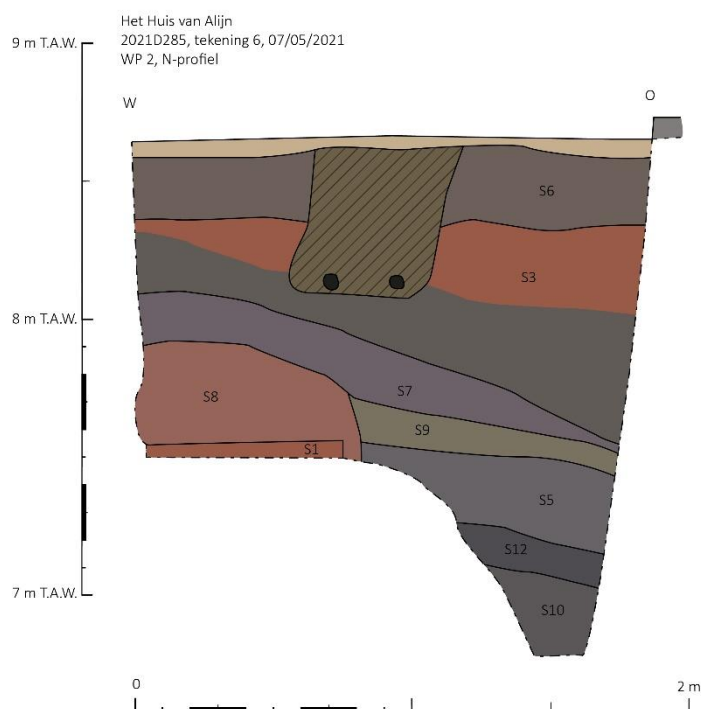
Figuur 47: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 48: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 49: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

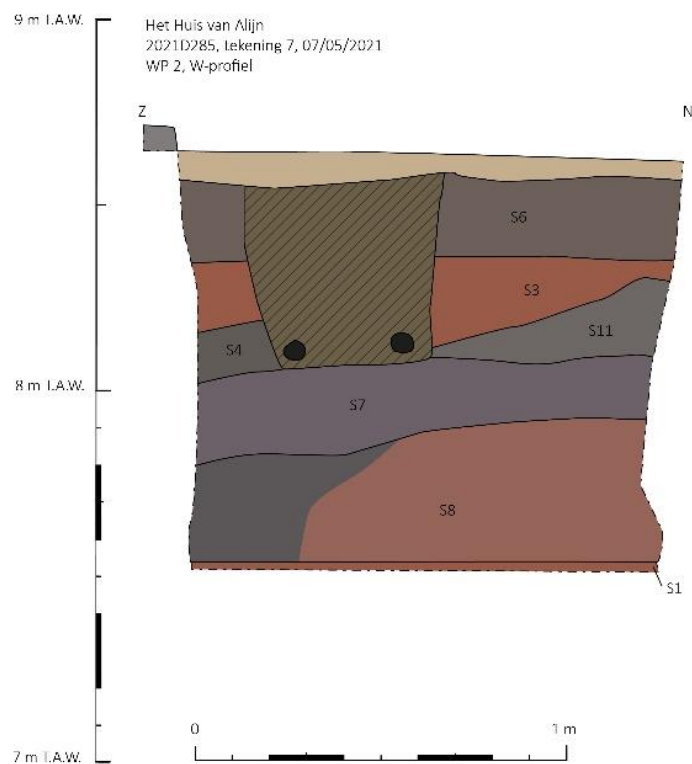
Figuur 50: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Het is vanaf het pakket S7 dat een sterk verval in de vulling zichtbaar was, van west naar oost. In het zuidprofiel was boven S7 en S9 een puinpakket S4 zichtbaar bewaard. Deze bruine zandige puinlaag voelde ietwat plakkerig aan en bevatte inclusies van fragmenten baksteen, Doornikse kalksteen, kalkmortel, brokken moederbodem en spikkels houtskool. In het west-, noord- en oostprofiel was S4 niet zichtbaar, maar wel S11 dat vermoedelijk samenging met S3, het pakket dat wel in alle profielen zichtbaar was. S11 bestond uit bruinzwart grofkorrelig heterogeen zand met brokken kalkmortel, fragmenten baksteen en Doornikse kalksteen. De baksteenpuinlaag S3 bevatte fragmenten tegel, baksteen, kalkmortel en Doornikse kalksteen. Er kon geen aansluiting gemaakt worden tussen het pakket S11 in het noord-, oost en westprofiel; en het pakket S4 in het zuidprofiel. Op basis van de inhoud kan geconcludeerd worden dat het waarschijnlijk om hetzelfde pakket ging.

Alle lagen voor het opvullen van de uitgraving voor de fundering werden in WP2 afgedekt door S6. Dit pakket bestond uit grijsbruin zand vermengd met spikkels houtskool, kalkmortel, baksteen en Doornikse kalksteen, alsook inclusies van lenzen geelgroene zavel. Hierop zat de zandige vlijlaag voor de huidige kasseien op het maaiveld (ca. 8,70 m T.A.W.).

Figuur 51: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 52: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.4. Beschrijving van het bestand aan culturele en natuurwetenschappelijke vondsten

Het onderzoek leverde in totaal 13 vondstnummers op. Er werden geen vondsten geselecteerd voor verdere uitwerking omdat deze te beperkt of fragmentarisch aanwezig waren in contexten die chronologisch te breed, verstoord of helemaal niet konden worden gedateerd.

Algemeen kan gesteld worden dat de vloer van geritste tegels (WP2, S1) een *terminus antequem* vormt in de 13de-14de eeuw voor alle pakketten die er onder bewaard zitten, maar niet geregistreerd werden door het behoud in situ van de vloer.

Alle geregistreerde pakketten in het noord-, oost- en zuidprofiel van WP2 hadden alle te maken met de opvulling van de aanleggleuf van de kapel, waarvan het bouwjaar gekend is (1543-1546). Het materiaal verzameld uit deze pakketten bevestigen deze *terminus antequem* in de 16de eeuw, hoewel ook ouder materiaal vermengd is geraakt in de verschillende lagen.

In WP1 leek het alsof het tuinpakket S3 tot tegen de structuren S1 en S2 zat, waardoor niet uit te maken was wat het oudste was. Het materiaal verzameld uit S3 gaf een dateringsvork tussen 1300 en 1550, maar door de geringe oppervlakte en het beperkte vondstenaantal is het niet uit te sluiten dat dit pakket ook jonger materiaal zou bevatten.

De tafonomisch oorsprong van het vondstenmateriaal laat toe het informatiepotentieel van deze vondsten beperkt te noemen en eerder een bevestiging van de historische kennis en de archeologisch-stratigrafische gegevens.

3.5. Datering en interpretatie van de site

De aangetroffen relictten van het beperkte archeologisch onderzoek bevestigen de bestaande historische kennis over het Huis van Alijn. Het godshuis werd volgens de archiefbronnen gesticht in 1362. Het vloertje van geritste tegels (WP2, S1) moet geassocieerd worden met deze eerste fase van het godshuis, waarvan het niet geweten is in welke constellatie de bebouwing moet voorgesteld worden. De fundering van de huidige kapel behoort tot de 16de-eeuwse fase van het godshuis, waarbij een grootschalige verbouwingscampagne resulteerde in het nog bestaande ontwerp.

3.5.1. Relatieve datering op basis van sporen- en vondstenbestand

3.5.1.1. 14de-eeuws godshuis

Het oudste relict was de tegelvloer S1 in WP2 (ca. 7,52 m T.A.W.) op een ca. 1 cm dikke vlijlaag van beige grofkorrelige kalkmortel. De vloer bestond uit rood gebakken vierkante geritste tegels. De tegels hadden een afmeting van 5,5/6 x 5,5/6 x 1 cm. Er kon een patroon worden onderscheiden waarbij er gebruik werd gemaakt van volledige tegels; tegels gebroken in vier vierkante delen; en tegels gebroken in twee driehoekige delen. Tegen het noordprofiel waren er tegels zichtbaar met nog een paar spikkels zwarte glazuur, wat doet vermoeden dat de tegels zeer sterk afgesleten waren en de nog donkere tegels vermoedelijk een zwarte geglazuurde afwerking hadden. Dit gidsfossiel vormt een *terminus antequem* in de 13de-14de eeuw voor alle pakketten die er onder bewaard zitten, maar niet geregistreerd werden door het behoud in situ van de vloer.

De beperkte structuren in WP1; nl. een bewaarde bakstenen (S1) en natuurstenen (S2) constructie, kunnen ook uit deze fase dateren. Het aansluitende tuinpakket (S3) kreeg op basis van het verzamelde materiaal een bescheiden datering tussen 1300 en 1550.

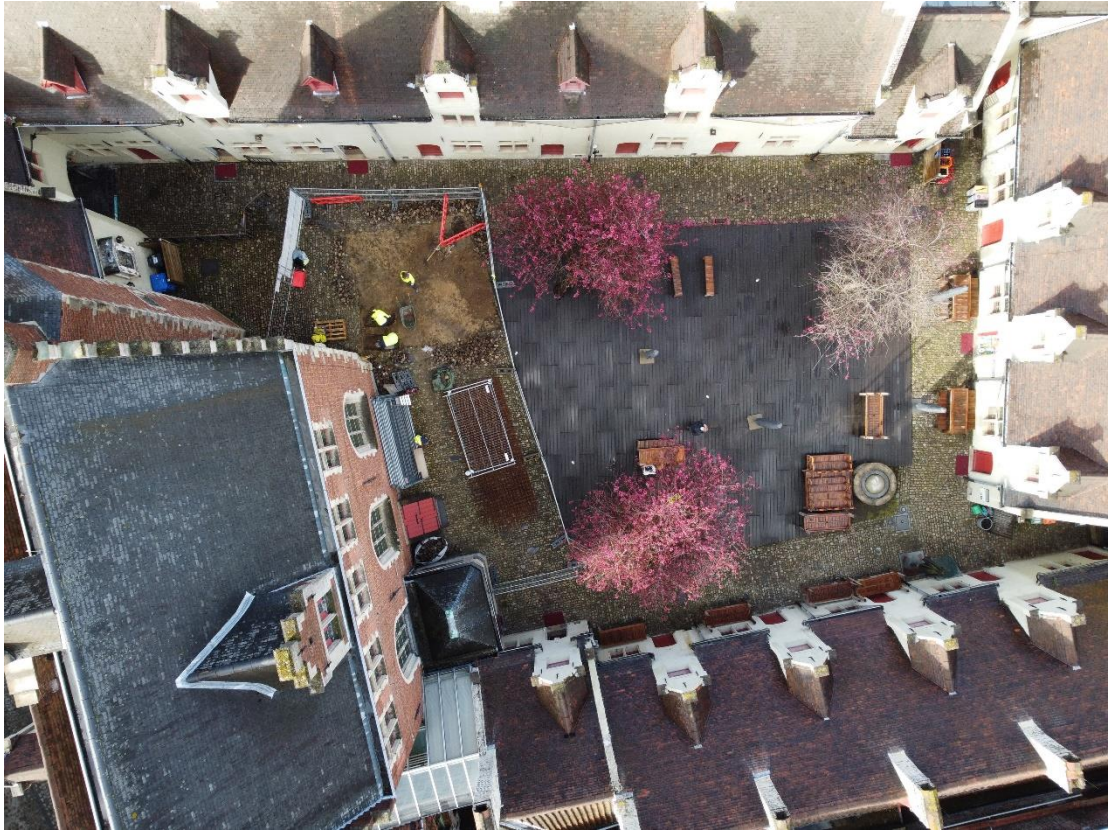
Figuur 53: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.5.1.2. 16de-eeuwse kapel

Voor de bouw van de fundering (WP2, S1) van de kapel (1543-1546) werd een deel van het tegelvloertje (WP2, S1) weggebroken. De fundering zelf kent hoofdzakelijke een opbouw uit onregelmatige blokken Doornikse kalksteen. Tussenin zat een deel in baksteen, waarvan het formaat overeenkomt met de bakstenen gebruikt in de bovenbouw.

De aanleggleuf (waarvan de contouren niet vastgesteld konden worden) was opgevuld met verschillende zandige en meer puinige pakketten, met een duidelijk verval in oostelijke richting. Deze pakketten zijn van na de bouw van de fundering van de kapel en bevatten materiaal *grosso modo* gaande van de 13de-14de eeuw, tot de 17de-18de eeuw in de bovenste pakketten.

De bakstenen (S1) en natuurstenen (S2) constructie in WP1 (zie 14de-eeuws godshuis) zouden ook onderdeel kunnen geweest zijn van een bestrating ten westen van de werkput. Het tuinpakket (WP1, S3) bevatte dan wel materiaal gedateerd in de *range* 1300-1550; de beperkte omvang van de werkput maakte het niet mogelijk om een eenduidige datering en interpretatie op te maken.

Figuur 54: Luchtbeeld van de huidige (16de-eeuwse) vorm van het godshuis, met links de kapel (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 55: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.5.2. Absolute datering op basis van vondsten

Er zijn geen vondsten aangetroffen die een absolute datering toelaten.

3.5.3. Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken

Niet van toepassing.

3.5.4. Absolute datering op basis van historische bronnen

3.5.4.1. 14de-eeuws godshuis

Volgens historische bronnen is het godshuis van Sint-Catherina of kinderen Alijngodshuis in 1362 gesticht als gevolg van een 'zoendinc' na de moord van twee telgen Alijn door twee familieleden Rijm. De familie Alijn (Halijn, Halin, Alin) of familie van de slachtoffers, bezorgde de grond waarop het godshuis zou opgetrokken worden. Op 23 juli 1363 verleende de abt van Sint-Baafs de toestemming voor het bouwen van een godshuis met kapel. Als landheer moest ook de graaf van Vlaanderen goedkeuring verlenen voor de bouw van het godshuis op die grond. Ten slotte kwam er ook een akkoord van de bisschop van Doornik op 7 september 1365. In 1366 namen acht proveniers

hun intrek in het godshuis dat onder het beheer en toezicht stond van Simon Damman en Gelnoet de Pape. Officieel kreeg de nieuwe instelling de naam *Kindren Halijns Hospitaele staende te Ghendt up de Leye*. Hoe het godshuis uit de 14de eeuw eruit zag, is niet bekend. Binnen het nog bestaande huizencomplex werden, op het geritste tegelvloertje na, geen materiële sporen herkend, die nog tot de eigenlijke bouwtijd of de eerste periode van zijn bestaan teruggaan.

3.5.4.2. 16de-eeuwse kapel

Opnieuw volgens archivalische gegevens werd in het begin van de 16de eeuw het godshuis volledig gerenoveerd in opdracht van Lieven van Pottelsberghe (+ 1531) en zijn echtgenote Livine van Steelant (+ 1562). De werken vingen aan in 1513. In 1519 werden er nog acht huisjes toegevoegd. Hetzelfde geschiedde in 1539. De herbouw en de schenkers worden vermeld in een fundatie-akte van 1521. Een nieuwe eenbeukige kapel met traptoren en dakruiter werd in 1543-1547 aan de zuidzijde toegevoegd.

Het huidige gebouwencomplex getuigt van die bouwfase. Rondom een binnenplein bevinden zich de eenkamerwoningen met verdieping en de kapel.

3.5.5. Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site

Gezien de beperkte onderzochte zone, de hoge graad aan natuurstenen en bakstenen sporen én de aanwezigheid van een sterk verstedelijkte ondergrond is het quasi onmogelijk om de tafonomische opbouw van de site weer te geven.

De, enkel uit historische bronnen gekende, 14de-eeuwse fase van het godshuis was voor het eerst materieel zichtbaar in de vorm van de tegelvloer (WP2, S1) en geeft aan dat er een hoog potentieel is aan nog bewaard bodemarchief binnen de site van het Huis van Alijn.

Jammer genoeg leverden de archeologische registraties geen inzichten in het grondgebruik voor de bouw van het 14de-eeuwse godshuis. Mogelijk zitten hiervan nog sporen onder de bewaarde 14de-eeuwse relictten.

De 16de-eeuwse bouwcampagne had een ingrijpende invloed op het toen bestaande bodemarchief. Tijdens de opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling ontstond een punctuele inkijk op de bouw van de huidige kapel en impact van de funderingswerken op toen bestaande (of reeds verdwenen) structuren.

Vanuit grondgebruik kan het verschil in hoogte tussen de bewaarde 14de-eeuwse vloer en het 16de-eeuwse en huidige loopniveau, mogelijk geïnterpreteerd worden als het gevolg van een ophoging van het terrein (ten gevolge van het grondwater?).

De 16de-eeuwse en jonger archeologisch vastgestelde relictten en processen zijn te koppelen aan historische bronnen en cartografisch materiaal. Oudere sporen zijn een waardevolle aanvulling op de kennis over het ontstaan en de ontwikkeling van de site en het godshuis specifiek.

3.6. Synthese

3.6.1. Interpretatie van de site

Op basis van de zeer lokale en beperkte opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling kon een kleine maar zeer belangrijke blik geworpen worden op het nog bewaarde bodemarchief van het Huis van Alijn. Hoewel de bouwgeschiedenis gekend is vanuit archivalische bronnen en de

oorsprong teruggaat op een 14de-eeuwse stichting; waren tot op heden nog geen materiële relikten van dit eerste godshuis aangesneden. De 16de-eeuwse (ver)bouwcampagnes bepaalden het uitzicht en de contouren van het godshuis zoals het gekend is vanuit cartografische bronnen en tot op heden is blijven bestaan.

Hoewel het onderzoek zich, vanuit de geplande plaatsing van de torenkraan, toespitste op het funderingsonderzoek van de bestaande kapel, was het vooral de aanwezigheid van een ouder vloerniveau in geritste tegels dat een belangrijke kenniswinst opleverde; niet alleen over de opbouw van de oorspronkelijke site van het 14de-eeuwse godshuis, maar ook over de graad aan bewaring van het nog aanwezige bodemarchief. Het in WP1 vastgestelde tuinpakket en de bakstenen en natuurstenen relikten kunnen niet eenduidig vastgepind worden aan een fase voor of na de bouw van de kapel (1543-1546).

In WP2 werd een zicht verkregen op de fundering (S2) van de kapel. De opbouw bestond hoofdzakelijk uit onregelmatige blokken Doornikse kalksteen, met een aandeel bakstenen met een gelijkaardig formaat als de bovenbouw. De onderkant van de fundering kon niet bereikt worden. Wel konden een aantal versnijdingen in noordelijke richting (volgens de langsgevel van de kapel) opgetekend worden. Alle geregistreerde pakketten in WP2 zijn te interpreteren als opvullagen van de funderingssleuf voor de bouw van de kapel. Het beperkte vondstenmateriaal beslaat een brede waaier vanaf de 13de-14de eeuw tot de 17de-18de eeuw.

Door de beperkte afmetingen van de werkput kon geen ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de 14de-eeuwse sporen, maar de aanwezigheid is een belangrijke leidraad bij toekomstig onderzoek.

Op basis van de vaststellingen binnen dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat het ook mogelijk is dat oudere sporen, voorafgaand aan de site van het godshuis, bewaard kunnen zijn en een inkijk kunnen bieden in het landgebruik in deze, voor de stad historisch zwaar beladen, wijk.

3.6.2. Confrontatie met eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek

Er was tot op heden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen het Huis van Alijn. Over de locatie, vooraf aan de stichting in 1362, alsook van het uitzicht van het eerste godshuis waren, nog geen archeologische gegevens verzameld. Het vloertje met geritste tegels in WP2 is een stille getuige van de vroegste bouwfase. Het doorbreken ervan en de verschillende opgetekende pakketten in de profielwanden bevestigen op hun beurt de archivalische kennis van een 16de-eeuwse (ver)bouwcampagne en het optrekken van de kapel in 1543-1546.

3.6.3. Verwachting archeologisch erfgoed op het terrein

De projectzone werd archeologisch onderzocht binnen het kader van de noodzakelijke ingrepen voor het plaatsen van een torenkraan. Omwille van de beperkte omvang in oppervlakte en diepte is tijdens de werken al het archeologisch potentieel onderzocht in het kader van deze werken.

Toch mag deze onderzoekszone **niet opgenomen worden op de GGA** aangezien de totaliteit van het bodemarchief binnen het Huis van Alijn als archeologisch relevant én waardevol moet beschouwd worden.

3.6.4. Belang en betekenis van de archeologische site in een ruimere context

Hoewel zeer beperkt in omvang en resultaten is het verkregen inzicht in het bewaarde bodemarchief binnen het Huis van Alijn een belangrijke parameter voor toekomstige werkzaamheden met bodemingrepen en de hierbij noodzakelijke archeologische onderzoeken.

De 14de-eeuwse vloer is een belangrijk gidsfossiel voor het eerste godshuis, gesticht in 1362. Ook de nog niet onderzochte pakketten, onder de vloer, kunnen een inzicht geven in deze vroegste en mogelijk voorafgaande fasen van landgebruik in deze wijk.

Tot nader order zijn er nog geen andere materiële relictten gekend die het historisch bronnenbestand over het Alijnhospitaal kunnen verbeelden en aanvullen. Vanuit dit perspectief is het belang en de betekenis van de archeologische site hoog in te schatten ten opzichte van de rol en organisatie (sitespecifiek én algemeen) van godshuizen in de (post)midleleeuwse stad.

3.7. Beantwoording onderzoeksvragen

Bij de opgraving vanuit een wetenschappelijke vraagstelling werden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- > Zijn er nog archeologische niveaus zichtbaar?

Binnen zowel WP1 als WP2 zijn nog archeologische niveaus bewaard. Deze situeren zich redelijk ondiep onder het maaiveld en zijn een indicatie voor de rest van het areaal.

- > Is de onderzijde van de funderingsvoeten bereikt?

De onderzijde van de fundering van de kapel is niet bereikt. Dit was gezien de beperkte omvang van WP2 en de diepte van de fundering zowel fysiek als veiligheidshalve niet mogelijk. Wel werd er punctueel gegraven tot op een diepte van ca. 6,30 m T.A.W. en kon de opbouw van de fundering tot die diepte in detail geregistreerd worden.

- > Zijn er nog andere structuren aangetroffen buiten de fundering?

- × Hoe worden deze gekenmerkt?
- × Kunnen deze gedateerd worden?
- × Hoe kunnen zij geïnterpreteerd worden?

Het meest markante was een vloer (S1) in geritste tegels in WP2, die onderdeel was van de vroegste bouwphase van het godshuis (14de eeuw). De relictten in natuursteen en baksteen in WP1 zijn moeilijker te interpreteren omwille van de beperkte omvang van de werkput. Deze kunnen mogelijk behoren tot de 14de-eeuwse stichting van het Huis van Alijn en zijn onderdeel van een constructie of de rand van een bestrating.

- > Zijn er oudere sporen/niveaus aanwezig die teruggaan op:

- × Een periode voorafgaand aan het godshuis binnen het grafelijke domein en van wanneer dateren de oudste sporen die daarvan getuigenis afleggen?
Er zijn geen sporen aangetroffen van de fase voorafgaand aan de stichting van het godshuis.
- × Het godshuis in de late 14de eeuw?
De vloer in geritste tegels (WP2, S1) was zeker een onderdeel van de vroegste bouwcampagne. Van de relictten in WP1 is dit moeilijker te duiden.

3.8. Samenvatting (gespecialiseerd publiek)

De opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling is uitgevoerd in het kader van het plaatsen van een torenkraan, ondersteund door twee micropalen met een diameter van 25 cm op elke hoek binnen het beschermde monument het Huis van Alijn. Omdat de oostelijke hoek van de torenkraan, en dus ook de micropalen, mogelijk ter hoogte van de fundering van de kapel van het Huis Van Alijn kwam te liggen, diende een beperkt funderingsonderzoek uitgevoerd te worden.

De resultaten leverden een bevestiging van het historisch en iconografisch gekende aspect van het godshuis. Gesticht in 1362, moet het tegelvloertje met geritste tegels een bewaard relict van deze oudste fase zijn. Voor dit vloertje is een bewaring in situ voorgesteld.

Voor de bouw van de kapel in 1543-1546, onderdeel van een grote 16de-eeuwse (ver)bouwcampagne die het huidige uitzicht van het Huis van Alijn bepaalde, werd een deel van het vloertje weggebroken. Met het onderzoek werd een zicht verkregen op de natuurstenen, en deels bakstenen, fundering met versnijdingen van de noordwesthoek van de kapel. De onderkant kon niet worden opgetekend. De geregistreerde pakketten in de profielwanden en het verzamelde materiaal bevestigen dat het ging om opvulpakketten van de aanleg sleuf.

Ter hoogte van de westelijke hoek van de torenkraan was gepeild naar de aanwezigheid van een riolering, en werden de aanwezige archeologische relicten geregistreerd. Deze waren moeilijker te interpreteren maar waren een indicatie voor het hoge archeologische potentieel in het Huis van Alijn, bewaard net onder het maaiveld.

Hoewel zeer beperkt in omvang en resultaten is het verkregen inzicht in het bewaarde bodemarchief binnen het Huis van Alijn een belangrijke parameter voor toekomstige werkzaamheden met bodemingrepen en de hierbij noodzakelijke archeologische onderzoeken.

3.9. Samenvatting (niet gespecialiseerd publiek)

Op basis van een beperkte opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling is vastgesteld dat het archeologisch bodemarchief in het Huis van Alijn nog sporen bevat uit haar stichtingsperiode (1362) en waarschijnlijk ouder. Dit kwam in WP2 aan het licht in de vorm van een 14de-eeuws vloertje in geritste tegels.

Tevens lijkt de bodem weinig verstoord sinds de grootschalige (ver)bouwcampagne en het optrekken van de huidige kapel (1543-1546) die het godshuis in haar huidige gedaante transformeerde.

4. Bibliografie

- AMEELS, V., MOENS, J., DE GROOTE, K. & BAUTERS, L., *Archeologisch onderzoek Gent-Caermersklooster (prov. O.-VI.)*, (*Intern Rapport Onroerend Erfgoed*), Brussel, 2014.
- BOES, J., *Het Folkloremuseum*, in: *Oostvlaamsche Zanten*, Gent, 1960, nr. XXXV, p. 164-165.
- BRION, M., PYPE, P. & VERMEIREN, G., *Projectarcheologie op de site van de Vismijn in Gent (O. VI.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Brussel, 2000, nr. 23, p. 63-65.
- BRION, M., PYPE, P. & VERMEIREN, G., *Sint-Veerleplein 5, Oude Vismijn & Rekelingestraat 5*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008*, (*Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, reeks 2 nr. 2), Gent, 2008, p. 100-118.
- CUYPERS, E. & DE PRAETERE, D., *Karmelietenstraat*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1986, jg. 10 nr. 3, p. 37-38.
- DE BELIE, A., *Motieven en patronen van middeleeuwse mozaïekvloeren*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Gent, 1993, nr. 16, p. 7-9.
- DE GROOTE, K., *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, deel I, Brussel, 2008.
- DE MOOR, G., *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, Gent*, *Kaartblad 22*, Gent, 2000, pp. 25-34.
- DEPRET, M. & WILLEMS, W., *A record in situ of Nummulites laevigatus (Brugière 1892) in sediments of Lutetian age in the area around Zeebrugge (NW-Belgium) and its stratigraphical consequences*, in: *Tertiary Research*, 5 (1), 1983, p. 25-37.
- DE PUYDT, J., *Eerste archeologisch onderzoek in het Patershol*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, Gent, 1976, jg. 5 nr. 3, p. 134-139.
- De SAINT-GENOIS, J., *Origine de l'hospice de Sainte-Catherine, dit Kinderen Alyn's Hospitaal à Gand*, in: *Messenger des sciences historiques*, Gand, 1850, p. 98-138.
- DESEYN, G., *Rode Koningstraat 5*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1981, jg. 5 nr. 1, p. 44.
- DESMET, G., *Kaatsspelplein-Kalversteeg*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1991, jg. 15 nr. 3, p. 37.
- DESMET, G., DESMET, W. & RAVESCHOT, P., *Drongenhof-Lange Steenstraat*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1991, jg. 15 nr. 1, p. 58-60.
- D'EXSTEYL, R., *Het Kinderen Alijnshospitaal*, in: *Toerisme in Oost-Vlaanderen*, Gent, 1963, nr. XII, p. 20-22.
- GELAUDE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzandruggen*, (*Erfgoedmemo*, nr. 44), Gent, 2010.
- JOOS, B. & LALEMAN, M.C., *Op en om de Gentse restauratiewerven. De infirmerie en de brouwerij van het Caermersklooster in het Patershol*, in: *Toerisme in Oost-Vlaanderen*, Gent, 1984, jg. 33 nr. 2, p. 49-59.

- KLUYSKENS, P., *Het Kinderen Alijns Hospitaal*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, Gent, 2011, jg. 40 nr. 5, p. 420-434.
- LALEMAN, M.C., *Archeologisch onderzoek aan het Drongenhof*, in: RAMBAUT, A., *De gewezen refuge van de Drongense norbertijnen in het Gentse Patershol*, Gent, 1987, p. 16.
- LALEMAN, M.C., *Kraanlei*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1988, jg. 12 nr. 2, p. 37.
- LALEMAN, M.C., *Een middeleeuwse stadswijk in de schaduw van het Gravensteen*, in: *Patershol Gent Binnenste Buiten*, Gent, 1986, p. 6-7.
- LALEMAN, M.C., *Onuitgegeven nota Beheersplan Kraanlei 65, Huis Van Alijn, Partim Stadsarcheologie Gent*, Gent, 2017.
- LALEMAN, M.C., *Témoins de basses-cours seigneuriales dans le tissu urbain d'une ville : l'exemple de Gent (Gand, Flandre Orientale, Belgique)*, in: *Château Gaillard. Etudes de castellologie médiévale. La Basse-Cour*, Caen, 2004, nr. 21, p. 179-189.
- LALEMAN, M.C., *Trommelstraat, Karmelietenklooster, Infirmierie*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1981, jg. 5 nr. 3, p. 33-34.
- LALEMAN, M.C., *Trommelstraat, Karmelietenklooster*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1982, jg. 6 nr. 2, p. 48-49.
- LALEMAN, M.C., *Trommelstraat, Karmelietenklooster*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1982, jg. 6 nr. 3, p. 40.
- LALEMAN, M.C., *Trommelstraat, Karmelietenklooster*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1983, jg. 7 nr. 2, p. 40.
- LALEMAN, M.C., *Trommelstraat, Karmelietenklooster*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1984, jg. 8 nr. 1, p. 70.
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Drongenhof*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1983, jg. 7 nr. 3, p. 32.
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Drongenhof, kapel*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1989, jg. 13 nr. 4, p. 17.
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Hertogstraat 7*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1986, jg. 10 nr. 2, p. 73-74.
- LUYCKX-FONCKE, E., *Het hospies der kinderen Alijn of Alijns-godshuis te Gent*, in: *Oostvlaamse Zanten*, Gent, 1962, nr. XXXVII, p. 151-177.
- RAVESCHOT, P., *Drongenhof*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1988, jg. 12 nr. 2, p. 30-31.
- RAVESCHOT, P., *Drongenhof-Lange Steenstraat*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1991, jg. 15 nr. 3, p. 36.
- RAVESCHOT, P., *Karmelietenstraat-Plotersgracht*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1988, jg. 12 nr. 2, p. 36-37.
- RAVESCHOT, P., *Plotersgracht 17-19*, in: *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, Gent, 1991, jg. 15 nr. 3, p. 39.
- STOOPS, G., *Corduwaniersstraat 59*, in: *Stadsarcheologie Gent*, 1993, jg. 17, nr. 3, p. 46.

VAERWYCK, V., *Hospice Sainte-Catherine (Kinderen Alyns Hospitaal)*, in: *Inventaire archéologique, Gand*, 1910, nr. LIV, p. 531-540.

VAERWYCK, V., *Het Sinte-Katharinagodshuis of Kinderen Halinshospitaal te Gent*, Gent, 1905.

VAERWYCK, V., *Het Sinte Kathelyne Godshuis of Kinderen Alijns. Hospitaal te Gent*, in: *Bulletin van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen*, Brussel, 1950, nr. 2, p. 79-105.

VAN DE VEEGAETE, A., *Lieven van Pottelberghe. Een Gents mecenas uit het begin van de XVIe eeuw*, in: *Bulletijn de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, Gent, 1948, nr. III, p. 93-104.

VAN DOORNE, G., *Patershol Gent Binnenste Buiten*, Gent, 1986.

VAN DOORNE, G., BONCQUET, D., VANDERSICHEL, J., VAN BOCKSTAELE, R., COENE, T., DEBACKER, J., DHAENE, S., MARTENS, H. & NEIRYNCK, F., *Patershol onder die daken*, Tielt, 2003.

VANTAGGIATO, L., *Civil Disputes in fourteenth century Ghent*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, Gent, 2010, nr. LXIV/1, p. 57-85.

VAN WERVEKE, H. & VERHULST, A., *Castrum en Oudburg te Gent*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, Gent, 1960, nr. XIV, p. 2-62.

VERMEIREN, G., *Archeologisch vooronderzoek Oude Vismijn te Gent*, in: *Cultuur-Info* 00/1, Gent, 2000, p. 3-5.

VERMEIREN, G., *Sint-Veerleplein 5, Oude Vismijn*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Gent, 2012, nr. 35, p. 239-242.

VERMEIREN, G., *Sint-Veerleplein 5, Oude Vismijn: een tweede grafsteen*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011, (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 5)*, Gent, 2011, p. 146-150.

VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *Rekelingestraat 5, Oude Vismijn*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 2012, (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 6)*, Gent, 2012, p. 115-126.

VERMEIREN, G., BRU, M.A., VERAART, D. & BERKERS, M., *Eindrapport Gent, Nederpolder 2, De Kleine Sikkell*, Gent, 2022.

X., *Bouwen door de eeuwen heen, (Inventaris van het cultuurbezit in België)*, Gent, 1976, dl. 4na.

X., *Hertogstraat 11, muurschilderingen*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1978, jg. 2 nr. 1, p. 25.

X., *Oudburg 2, lavabonis en stookplaats uit de 15de eeuw*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1978, jg. 2 nr. 1, p. 25-26.

X., *Rode Koningstraat*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1980, jg. 4 nr. 3, p. 31.

Interne nota Stadsarcheologie: VERMEIREN, G. & STEURBAT, P., *Nota Caermersklooster*, Gent, 2020.

www.onroerenderfgoed.be

www.dov.vlaanderen.be

<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>

www.gent.be

5. Figurenlijst

Figuur 1: De zone waar de torenkraan geplaatst zou worden (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	8
Figuur 2: Het grondplan van het Huis Van Alijn met aanduiding van de geplande proefput (DD& architecten)	8
Figuur 3: Aanduiding van het projectgebied op het huidige kadaster (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	10
Figuur 4: De aflijning van het Huis Van Alijn op het huidige kadaster met aanduiding van de proefput (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	10
Figuur 5: Situering projectzone op de meest recente orthofoto (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	11
Figuur 6: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)	11
Figuur 7: Voorstelling van de zone van de torenkraan met in de oosthoek WP2 en in de westhoek WP1 op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	13
Figuur 8: Voorstelling van de zone van de torenkraan met in de oosthoek WP2 en in de westhoek WP1 op de recente luchtfoto (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	13
Figuur 9: Sfeerbeeld tijdens de opgraving (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	14
Figuur 10: Overzichtsbeeld WP1 en WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	17
Figuur 11: Allesporenplan (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	17
Figuur 12: Zuidprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk oostprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	18
Figuur 13: Zuid-, west- en noordprofiel WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	18
Figuur 14: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	19
Figuur 15: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	20
Figuur 16: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	21
Figuur 17: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	21
Figuur 18: Overzichtsbeeld WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	22
Figuur 19: Grondplan WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	22
Figuur 20: Zuidprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk oostprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	23

Figuur 21: Westprofiel WP1 met het de natuurstenen constructie (S2) (op de foto staat verkeerdelijk zuidprofiel)	24
Figuur 22: Noordprofiel WP1 met het bakstenen muurtje (S1) (op de foto staat verkeerdelijk westprofiel) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	24
Figuur 23: Zuid-, west- en noordprofiel WP1 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	25
Figuur 24: Overzichtsbeeld WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	25
Figuur 25: Grondplan WP2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	26
Figuur 26: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	27
Figuur 27: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	28
Figuur 28: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	29
Figuur 29: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	30
Figuur 30: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	31
Figuur 31: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	31
Figuur 32: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	32
Figuur 33: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	33
Figuur 34: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	33
<i>Figuur 35: Tabel met overzicht van het aantal vondsten binnen de vondstcategorieën (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)</i>	<i>34</i>
Figuur 36: Projectie van de projectzone op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Informatie Vlaanderen).....	40
Figuur 37: De projectzone aangeduid op de Tertiaire geologische kaart (MVG dep EWBL afd. natuurlijke rijkdommen & energie)	41
Figuur 38: De projectzone aangeduid op de Kwartair geologische kaart (dov.vlaanderen.be)	43
Figuur 39: Het projectgebied aangeduid op de bodemkaart (AGIV).....	44
Figuur 40: Stadsplan van Jacob Horenbault, 1619 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent, SAG_IC_PK_2004_118)	46
Figuur 41: Stadsgezicht op Gent van Hendrik Hondius, in de Flandria Illustrata van Antonius Sanderus, 1641 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent, SAG_IC_DK_1_13)	47
Figuur 42: Primitief kadasterplan, ca. 1835 (Universiteitsbibliotheek Gent).....	47
Figuur 43: De op de CAI aangeduide archeologische relictten (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	49
Figuur 44: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	51

Figuur 45: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	52
Figuur 46: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	53
Figuur 47: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	54
Figuur 48: Zuidprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) en het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	55
Figuur 49: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	55
Figuur 50: Noordprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	56
Figuur 51: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	57
Figuur 52: Westprofiel WP2 met het vloertje (S1) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie) ..	57
Figuur 53: WP2, S1, rode geritste tegelvloer (van oost naar west) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	59
Figuur 54: Luchtbeeld van de huidige (16de-eeuwse) vorm van het godshuis, met links de kapel (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)	60
Figuur 55: Oostprofiel WP2 met de fundering van de kapel (S2) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).....	61

6. Bewaring en deponering

Het vondstmateriaal werd door Stadsarcheologie Gent in functie van de opmaak van het eindverslag gewassen, gedroogd, verpakt en gestabiliseerd voor bewaring in het erkend Onroerenderfgoeddepot De Zwarte Doos, Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge.

7. Bijlagen

7.1. Dagrapporten

7.2. Sporenlijst

7.3. Spoorformulier

7.4. Vondstenlijst

7.5. Plannenlijst

7.6. Tekeningenlijst

7.7. Fotolijst